

Protokoll fört vid enskild föredragning

Näringsavdelningen
Allmänna byrån, N1

Beslutande

Vicelanråd
Camilla Gunell

Föredragande

Koordinator
Christel Lindholm

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 12

Slutrapport för operativt program för Europeiska regionala
utvecklingsfonden på Åland 2007-2013
CCI 2007 FI 16 2 PO 005.

N10/08/1/11

76 N1

Konstaterades att övervakningskommittén för operativt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden på Åland 2007-2013 behandlat och godkänt slutrapporten den 9.3.2017.

Beslöts godkänna slutrapporten i enlighet med övervakningskommitténs beslut enligt **bilaga 1, N117E12** samt sända densamma till Europeiska kommissionen DG REGIO via SFC-data systemet.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden
– *En investering för framtiden*

Slutrappport

Operativt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden på Åland 2007-2013

Mål regional konkurrenskraft och sysselsättning
Stödberättigat område: Åland NUTS II
Programperiod 2007-2013

Programnummer (CCI-nr): CCI 2007 FI 16 2 PO 005
K(2007) 5052

Godkänd av övervakningskommittén 9 mars 2017

Godkänd av förvaltningsmyndigheten 27 mars 2017

1. IDENTIFIERING	3
2. ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET OCH DET PRIORITERADE OMRÅDET FÖRETAGANDE OCH INNOVATIONER	5
2.1. Resultat och analys av utvecklingen	6
2.1.1. Uppgifter om den konkreta utvecklingen av det operativa programmet och det prioriterade området Företagande och innovationer	9
2.1.2. Finansiell information för det prioriterade området Företagande och innovationer inklusive tekniskt stöd.....	17
2.1.3. Uppgifter om uppdelningen av användningen av stödet från fonden	17
2.1.4. Stöd som återbetalats eller använts på nytt	19
2.1.5. Kvalitativ analys.....	19
2.2. Uppgifter om överensstämmelse med gemenskapslagstiftning	24
2.3. Betydande problem och åtgärder för att lösa dem	29
2.4. Förändringar i genomförandet av det operativa programmet.....	30
2.5. Betydande förändringar enligt artikel 57 i förordning (EG) nr 1083/2006	31
2.6. Komplementaritet med andra instrument	31
2.7. Övervakning och utvärdering	32
2.7.1. Administration vid förvaltningsmyndigheten	32
2.7.2. Ansökningar om programfinansiering.....	32
2.7.3. Betalningar	33
2.7.4. Kontrollförfarandet vid förvaltningsmyndigheten	34
2.7.5. Riskanalys (egen utvärdering) vid förvaltningsmyndigheten	37
2.7.6. Löpande utvärdering	38
2.7.7. Övervakningskommittén	39
2.7.8. IT-system.....	45
2.7.9. Förvaltnings- och kontrollsystem.....	46
2.7.10. Attestering och revision	47
3. TEKNISKT STÖD	51
4. INFORMATION OCH OFFENTLIGHET	52

Bilaga 1. Projektkatalog

Bilaga 2. Det operativa programmet i förhållande till Östersjöstrategin

1. IDENTIFIERING

<i>Operativt program</i>	Mål: Regional konkurrenskraft och sysselsättning
	Stödberättigat område: Åland NUTS II
	Programperiod: 2007-2013
	Programnummer (CCI-nr): 2007 FI 16 2 PO 005
	Programmets namn: Operativt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden på Åland 2007-2013
<i>Slutrapport om genomförandet</i>	Rapporteringsår: 2007-2013
	Datum för övervakningskommitténs godkännande av årsrapporten: 9 mars 2017

Ålands operativa program för europeiska regionala utvecklingsfonden 2007-2013 har varit ett av EU delfinansierat program för utvecklandet av näringslivet på Åland. Programmet godkändes av den Europeiska kommissionen den 9 oktober 2007.

Den totala finansieringsramen i programmet uppgick till 12 252 164 euro för hela programperioden. Europeiska regionala utvecklingsfondens andel (ERUF) uppgick till 3 125 552 euro och andelen från Ålands landskapsregering uppgick till lika stor del. Den privata finansieringsandelen beräknades uppgå till 6 001 060 euro. Fyra procent av programbudgeten öronmärktes för administration av programmet, ett så kallat tekniskt stöd.

Programmet utformades i ett partnerskap¹ där merparten av densamma har representerat programmets övervakningskommitté, vilken har haft till uppgift att övervaka programmets genomförande. Partnerskapet har representerat lokala och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, företrädare för det civila samhället och partners på miljö- och jämställdhetsområdet². Övervakningskommittén har i regel sammanträtt två gånger per år, sammanlagt 17 gånger under programperioden.

Målsättningen för programarbetet var i enlighet med gemenskapens riktlinjer³ att förnya grunderna för unionens konkurrenskraft, öka tillväxtpotentialen och produktiviteten samt förstärka innovationskapaciteten.

I den åländska strategiska referensramen⁴ var huvudstrategin att koncentrera de åländska satsningarna till områden vilka visade sig vara relativt svagt utvecklade och till områden som hade goda förutsättningar att bygga vidare på de potentialer och möjligheter som identifierats. Avsikten var att stärka ekonomins tillväxtpotential och produktivitet med hjälp av finansiering från regionalfonden. Den åländska strategin har knutit an till prioriteringarna i Finlands reformprogram (NRP) och den finländska strategiska referensramen. Det gäller särskilt reformprogrammets prioriteringar om innovation, entreprenörskap och hållbar användning av resurser. I den finländska strategiska referensramen har prioriteringarna att främja

¹ Ålands kommunförbund, FFC: s¹ lokalorganisation på Åland, Ålands Handelskammare (numera Ålands Näringsliv), Ålands Natur och miljö, Ålands jämställdhetsdelegation (numera Jämställdhetsenheten), Ålands Företagarförening (numera Företagarna på Åland), Ålands turistförbund (numera Visit Åland) och Ålands bildningsförbund.

² (EG) nr 1083/2006 artikel 11

³ Gemenskapens riktlinjer för perioden 2007-2013 (KOM (2005) 0299)

⁴ Strategisk referensram för europeiska regionala utvecklingsfonden och europeiska socialfonden under perioden 2007-2013

företagande, innovativa aktiviteter samt sysselsättning och entreprenörskap varit relevanta för det åländska programmet.

Programmet utformades utifrån resultaten av en SWOT-analys för att aktivt arbeta med att tillvarata de styrkor och möjligheter som redan fanns, samt för att minimera de existerande hotbilderna och svagheter.

Strategin i programmet stämde överens med de näringspolitiska målsättningarna inom landskapet att inom ramen för en hållbar utveckling, skapa förutsättningar för en stabil näringsverksamhet, tryggad sysselsättning och goda utkomstmöjligheter. Genom delfinansiering från regionalfonden skulle ett betydande mervärde skapas till de nationella insatserna och politiken.

EU-finansieringen skulle möjliggöra för Ålands del ett ökat risktagande, framförallt inom området innovation inkluderande experimentering. Genom ett risktagande skulle en förbättrad lokal innovationsförmåga möjliggöras och en stärkt ekonomisk tillväxt vilket också borde bidra till gemenskapens övergripande målsättningar. EU-finansieringen skulle för Åland innebära ökade möjligheter och handlingsutrymme. Finansieringstillskottet bedömdes också kunna möjliggöra en förnyelse och modernisering av dagens arbetsätt och rutiner, vilket kunde skapa ökad effektivitet.

Den övergripande programstrategin konkretiserades under ett prioriterat substansområde *Företagande och innovationer* inom ramen för *målet regional konkurrenskraft och sysselsättning år 2007-2013*.

Innehållet i programmet utformades vidare utifrån bestämmelserna i rådets förordningar⁵⁶ åtföljt av riktlinjerna i Lissabonstrategin⁷ med betoning på de två huvuduppgifterna – att skapa en starkare, varaktig tillväxt samt fler och bättre jobb. Programmets enda prioritet *Företagande och innovationer* och stödåtgärder har varit helt och hållet öronmärkta till utgiftskategorier som har definierats stöda Lissabonstrategin; Forskning och teknisk utveckling, Innovation och entreprenörskap, Informationssamhället och energi. De utformade innehållet i programmet har även under programgenomförandets senare del kunnat bidra till målen i unionens strategi Europa 2020.

I programmet definierades följande områden som möjliga för programfinansiering:

- Entreprenörsanda
- Innovationer i SME, experimentering genom pilotprojekt
- Nya finansiella instrument och inkubationsfaciliteter
- Energieffektivitet samt förnyelsebar energi
- Tillämpad forskning och teknikutveckling
- Effektiv användning av informationskommunikationsteknik (IKT) i företag

⁵ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordning (EG) nr 1260/1999, i fortsättningen *allmänna förordningen*

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om upphävande av förordning (EG) nr 1783/1999, i fortsättningen *regionalfondsförordningen*

⁷ KOM (2005) 24, 2.2.2005

Programmets övergripande målsättningar formulerades som att utveckla den åländska ekonomin mot högre förädlingsgrader och uppnå ett ökat kunskapsinnehåll i produktionsprocesser och produkter.

Målet för det prioriterade området var att det skulle uppstå nya näringsverksamheter samt att lönsamhet, effektivitet och konkurrenskraft utvecklas och breddas för redan existerande företag.

För att kunna mäta måluppfyllelsen kvantifierades målen i nyföretagande, sysselsättning, ökad eller bibehållen konkurrenskraft, utveckling av nya produkter samt antal företag med utökad användning av förnyelsebar energi.

2. ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET OCH DET PRIORITERADE OMRÅDET FÖRETAGANDE OCH INNOVATIONER

Sammanfattning av programmets resultat

Resultaten visar på att programmets inriktning och strategi varit riktig. Projektfinansieringen inom programmet har i sin helhet stött Lissabonstrategin att skapa tillväxt och sysselsättning.

Vid programperiodens slut visar uppföljningen av de totalt 70 projekt vilka erhållit finansiering att samtliga målsättningar med undantag för antalet företag med utökad användning av förnyelsebar energi har uppfyllts. För att generera en större efterfrågan inom området för förnyelsebar energi gjordes under programperioden en programändring som breddade finansieringsmöjligheterna och gruppen potentiella stödmottagare. Den genomförda ändringen resulterade ändå inte till ett förverkligande fullt ut utifrån de uppställda målsättningarna.

	Mål	Resultat
Antal nya företag	10	27
Antal nya årsarbetsplatser	30	76 (37 k/39 m)
Antal företag med ökad eller bibehållen konkurrenskraft	50	95
Utveckling av nya produkter (IKT) (antal)	10	15
Antal företag med utökad användning av förnyelsebar energi	20	7

Måluppfyllelsen av programmets prioriteringar som helhet måste bedömas som god. I synnerhet inom branschen hotell och restaurang har konceptutvecklingen av Åland som matdestination med programfinansiering bidragit till goda sysselsättningsresultat. Likaså inom branschen personliga tjänster visar projektuppföljningen på nyskapade arbetstillfällen. Inom cleantech visar ett företag goda resultat avseende nyanställningar.

Under programperioden har antalet på den öppna arbetsmarknaden sysselsatta ålänningar ökat med en nettotillväxt på drygt 500. Det tillskott som programmet bidragit till har koncentrerats till ett färre antal branscher och är beräknat som antal nya arbetstillfällen brutto. I uppföljningen har det inte varit möjligt att räkna fram en nettoökning varmed man kan anta att det verkliga utfallet närmar sig den uppställda målsättningen.

Även om alla företag som på ett eller annat sätt gynnats av programmet inte har kunnat generera arbetsplatser så har programfinansieringen tydligt bidragit till en ökad eller bevarad konkurrenskraft bland etablerade företag. Resultaten visar att stödet till produktutveckling medverkat till att nya företag etablerats. Stödet har dock inte resulterat i ytterligare expansion av arbetsplatser.

Vid utarbetande av strukturfondsprogrammet för perioden 2014-2020 konstaterades det att erfarenheter från programperioden 2007-2013 visade att det funnits efterfrågan på finansiering för att utveckla affärsidéer men att dessa företag brottats med problem. Det har saknats rörelsekapital för att kommersialisera nya produkter/innovationer på marknaden och för det krävs resurser för anställande av personal, marknadsföring och kontaktskapande verksamhet. Inom ramen för programmet har det funnits möjligheter att stöda utveckling av en ny produkt/tjänst men att det saknats tillräckliga instrument för att stöda kommersialisering och expansion.

Måluppfyllelsen av antalet nya företag överskrider den fastställda målsättningen. På Åland skapades under perioden 2013-2015 i medeltal 216 nya företag per år och under motsvarande tid uppgick antalet nedlagda företag i medeltal till 185. Det är mot den bakgrunden rimligt att anta att det långsiktiga resultatet efter programmets avslutande ligger betydligt närmare det uppställda målet.

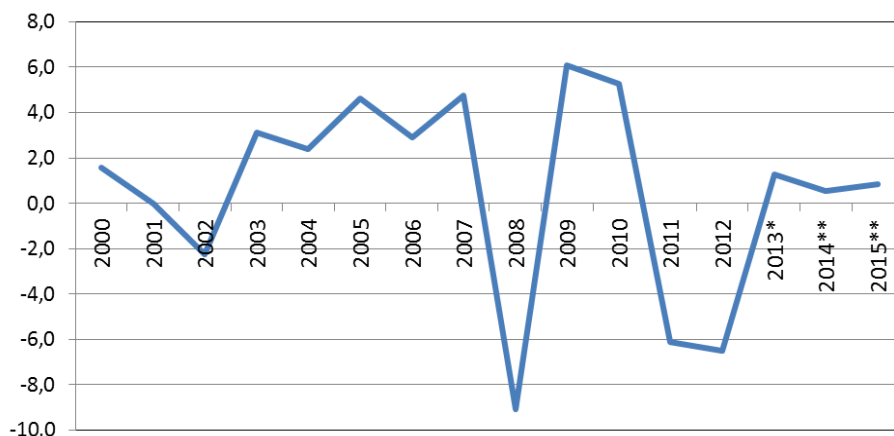
Den lokalt producerade förnyelsebara energins andel av den totala energiförsörjningen på Åland har ökat från dryga 1 % år 2000 till 19,5 % år 2015. Andelen fossila bränslen av den totala energimängden visar en minskande trend – främst genom en minskad försäljning av eldningsolja, men även en växande andel av bioenergi som används som huvudsaklig källa för fjärrvärmens i Mariehamn. Det har utförts en rad studier kring möjligheterna att utöka den lokalt producerade energins andel på Åland, dels via framtagandet av biogas ur bioavfall samt ytterligare användning av skogens resurser till energiproduktion. Studierna visar att det finns en energipotential som kunde utvinnas ur lokalt insatsmaterial på ett hållbart sätt, men att den potentialen ännu är mestadels oanvänd på grund av den åländska marknads litenhet och de teknoekonomiska utmaningar som följer⁸. Det har naturligtvis även satt sina begränsningar på de möjligheter som funnits att använda den tillgängliga programfinansieringen liksom avsaknaden av en sammanhållen strategi för utvecklingen inom denna sektor. Samtidigt har programmets begränsade budget satt sina begränsningar. Biogasanläggningen vid det lokala mejeriet på Åland vilken beviljades programfinansiering 2008 är dock ett lyckat exempel där både vassle och mejeriavlopp omvandlas till biogas och bidragit till den positiva utvecklingen.

2.1. Resultat och analys av utvecklingen

Den *ekonomiska utvecklingen* (Åsub/Nordregio Rapport 2016:5) under programperioden har, jämfört med föregående 10-årsperiod (1996-2006), varit instabil med stora variationer från år till år. Den kraftiga turbulensen, särskilt under programperiodens första hälft, framgår tydligt av nedanstående redovisning (*Figur 1*) av den åländska ekonomins samlade produktionsutveckling (BNP) sedan millennieskiftet.

⁸ ÅTC, & Häggblom, H. (2015).

http://www.atc.ax/files/mojligheter_for_termisk_energiproduktion_pa_aland_v11_0.pdf. Hämtat 2016

*Preliminära uppgifter. **Prognoser

Figur 1. Utvecklingen av Ålands BNP under perioden 2000 – 2014, ÅSUB

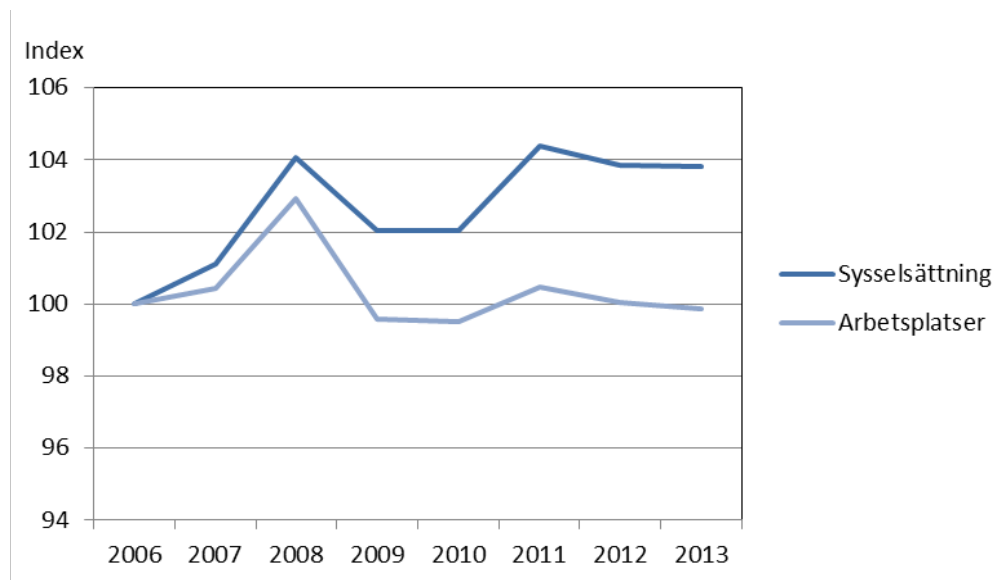
Den instabila makroekonomin gäller dock inte bara Åland, utan i högsta grad även för den globala ekonomin i stort. Under åren 2008-2009/2010 drabbades världsekonomin av en av sina djupaste kriser sedan andra världskriget genom en kollaps inom den finansiella sektorn som började i USA och sedan spreds till i stort sett hela resten av världen. Efter återhämtningen under 2010/2011 drabbas världsekonomin av nya problem, den här gången av en eskalerande statsfinansiell kris inom delar av EU, hög arbetslöshet och en allmänt sett stagnerande eller svag efterfrågetillväxt.

Krisen inom den finansiella sektorn, och den globala nedgången i investeringar, varuhandel och konsumtion som detta ledde till, påverkade också - som så tydligt framgår av figuren ovan - den åländska ekonomin negativt. I Ålands fall blev det negativa genomslaget i BNP-siffrorna ytterligare förstärkt av fartygsutflaggningar samt det faktum att företagen hade rätt stora placeringar i av krisen drabbade finansiella tillgångar utanför Åland. Trots den positiva återhämtning som skedde efter 2011 har produktionsvolymen haft svårt att höja sig över nollstrecket på tillväxtskalan. I själva verket minskade den åländska ekonomins samlade produktionsvärde med ca 7 procent mellan 2006 och 2012.⁹

I Ålands omedelbara närhet har den finska ekonomins återhämtning varit trög med strukturkriser inom flera av landets basindustrier i kombination med nedläggningen av Nokias mobiltelefonföretag. Utvecklingen av den finländska ekonomins samlade produktionsvärde (BNP) har pendlat kring nollstrecket under åren efter 2010 och framåt. Då Ålands offentliga ekonomi (förutom den del som genereras av kommunalbeskattningen) i allt väsentligt är beroende av en i lag fastställd andel av den finska statens skatteinkomster, har detta självfallet påverkat landskapsregeringens budgetresurser negativt. Det statliga avräkningsbeloppet d.v.s. ”klumpsumman” till självstyrelsens förfogande minskade sålunda under programperiodens första år från ca 200 miljoner euro till ca 175 miljoner. Därefter har överföringen ökat och låg vid programperiodens slutskede åter på nivåerna kring dryga 200 miljoner euro/år. Samtidigt så har skattegottgörelsen, vilken utfaller då Åland levererar in mera (direkta) skatter i genomsnitt än motsvarande genomsnitt för hela Finland, sjunkit från drygt 20 miljoner/år i programperiodens början till ca 10 miljoner/år vid programperiodens slut.

⁹ Det bör dock här ännu en gång påpekas att en del av bortfallet berodde på de i texten nämnda utflaggningarna av åländskt tonnage samt depreciering av finansiella placeringar utanför Åland.

Om man ser till utvecklingen på den åländska *arbetsmarknaden* under programperioden 2007-2014, så ser utvecklingen betydligt bättre ut. Antalet på den öppna arbetsmarknaden sysselsatta ålänningar ökade sålunda, trots nedgången i ekonomins totalproduktion, från 13 414 den 31.12 2006 till 13 928 vid utgången av 2013, en nettotillväxt på 514 fler i arbete motsvarande ca 4 procent.

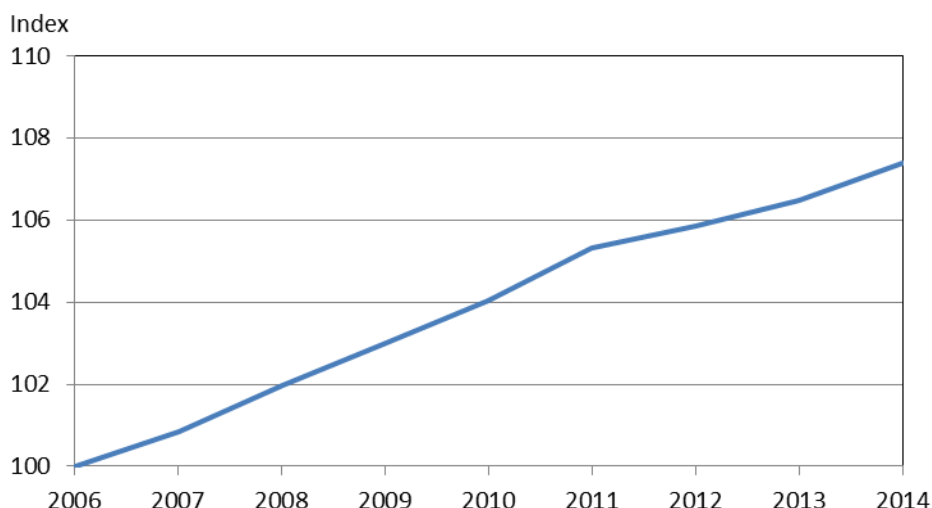

Figur 2. Arbetsplats- och sysselsättningsutveckling 2006 – 2013, ÅSUB

Som framgår av grafen i *Figur 2*, påverkades även den åländska arbetsmarknaden av den internationella krisen efter 2008, om än inte alls i samma omfattning som den ovan redovisade BNP-utvecklingen. Ser man till utbudet i antalet arbetsplatser som generas av den åländska ekonomin - och alltså även inkluderar den utanför Åland boende arbetskraften på åländska fartyg - märks dock en tydligare nedgång. Här slår tillbakagången i den internationella handeln och fraktsjöfarten i kombinationen med fartygsutflaggningarna under åren efter finanskrisen tydligare igenom i arbetsmarknadsstatistiken.

Arbetslösheten är – åtminstone jämfört med omvärlden – låg, om än svagt stigande. Vid programstarten och ett par år framåt låg årsgenomsnittet för den öppna arbetslösheten strax över 2 procent. Under åren efter den internationella krisen 2008 har den gravit stigit och uppgick (årsgenomsnitt) under 2014 till 4,0 procent. Till skillnad från vad som brukar gälla Norden och EU-länderna i stort, ligger männens arbetslöshetsgrad något högre än kvinnornas. Det största problemet är *ungdomsarbetslösheten* (öppet arbetslösa under 25 år). Årsgenomsnittet för denna del av de arbetslösa ålänningarna låg 2006 - alltså året före programstarten - på 5,2 procent. Motsvarande tal hade stigit till hela 7,2 procent 2014.

Befolkningsutvecklingen har, trots den ekonomiska nedgången under åren efter den ekonomiska krisen 2008, varit klart positiv (*Figur 3*). Befolkningstalet växte sålunda från årsskiftet 2006/2007 från 26 923 till 28 916 vid årsskiftet 2014/2015. En ökning under programperioden med 1 993 personer eller hela 7,4 procent.

Figur 3. Befolkningsutvecklingen 2006 – 2014, ÅSUB

En indikation på den relativt starka åländska arbetsmarknaden under den annars ekonomiskt rätt så turbulenta programperioden är också att hela 90 procent av befolkningstillväxten genererades av ett betydande *inflyttningsnetto* (+ 1 796 personer).

2.1.1. Uppgifter om den konkreta utvecklingen av det operativa programmet och det prioriterade området Företagande och innovationer

Programfinansiering

Programmets finansieringsram har uppgått till totalt 6,251 miljoner euro (offentlig finansiering). Regionalfondens andel har utgjort 3,126 miljoner euro. Den privata finansieringsandelen beräknades till totalt 6 miljoner euro (tabell 1).

Tabell 1. Det operativa programmens **finansieringsram** enligt prioriterat område.

REGIONAL KONKURRENSKRAFT OCH SYSSLSÄTTNING				
PRIORITET	EU (Regional-fonden)	Nationell offentlig finansiering	Summa	Annan finansiering*
1. Företagande och innovationer	3 000 530	3 000 530	6 001 060	6 001 060
2. Tekniskt stöd	125 022	125 022	250 044	
Totalt	3 125 552	3 125 552	6 251 104	6 001 060

*Privat finansiering

Under 2015 har programfinansiering beviljats fyra projekt om 0,052 miljoner euro (offentlig andel), en konsultcheck och tre investeringar. 89 % av finansieringen riktades till området *Entreprenörsanda* och nästan 11 % procent till *Innovation i små och medelstora företag (SME) experimentering*. Det sista finansieringsbeslutet under programperioden fattades den 21 oktober 2015.

Sammanlagt har landskapsregeringen under hela perioden fattat beslut om offentlig finansiering för 6,855 miljoner euro (70 projekt), vilket överskrider den totala programbudgeten med 10 % (Tabell 2).

Tabell 2. Det operativa programmets **beviljade finansiering** enligt prioriterat område.

REGIONAL KONKURRENSKRAFT OCH SYSSELSÄTTNING				
PRIORITET	EU (Regional-fonden)	Nationell offentlig finansiering	Summa	Annan finansiering*
1. Företagande och innovationer	3 302 364,35	3 302 364,36	6 604 728,71	13 217 242,27
2. Tekniskt stöd	125 021,43	125 021,46	250 042,89	
Totalt	3 427 385,78	3 427 385,82	6 854 771,60	13 217 242,27

*Privat finansiering

Efter att outnyttjade medel återbokats till programmet (0,869 Meuro) och beslutade återkrav beaktats (0,028 Meuro) uppgår de verkliga förbindelserna ”*nettobeviljandet*” till 5,958 miljoner euro.

Den beviljade finansieringen har fördelats inom bransch såsom framgår ur tabell 3.

Tabell 3. Deltagande företag per bransch

Deltagande företag per bransch (vid ansökan)	
Jordbruk jakt och skogsbruk	5
Fiske	6
Livsmedels- och dryckesvarufremställning	
Framställning av textilier och textilprod.	
Tillverkning av transportmedel	1
Ospecificerade tillverkningsindustrier	2
Utvinning av energimaterial	
El-,gas-,ång- och hetvattenförsörjning	
Vattenförsörjning	
Post och telekommunikationer	1
Transport	
Byggverksamhet	2
Partihandel och detaljhandel	
Hotell- och restaurangverksamhet	3
Finansiell verksamhet	
Fastigheter, uthyrning och företagstjänster	
Offentlig förvaltning*	3
Utbildning	
Hälsa och sjukvård	
Sociala, samhällliga, personliga tjänster	
Miljörelaterad verksamhet	1
Andra ospecificerade tjänster	28
Inte tillämpligt	
	52

* Tre organisationer inom offentlig förvaltning som drivit utvecklingsprojekt mot företag

Antalet deltagare i projekt fördelat enligt kön såsom de uppgivits i samband med finansieringsansökan framgår ur tabell 4.

Tabell 4. Antal deltagare fördelat per kön (vid ansökan)

	Antal deltagare
Män	108
Kvinnor	19
Totalt	127

Projektens kategorisering på de horisontella målen framgår ur tabell 5. Närmare beskrivning av programmets/projektens inverkan på dessa finns beskrivet under kapitel 2.2.

Tabell 5. Horisontella mål (vid ansökan)

		Antal huvudprojekt
Projekt med miljöinriktning	Inriktat	15
	Neutralt	37
Jämlikhets- och/eller jämställdhetsprojekt	Inriktat	1
	Neutralt	51

Under programmets genomförande har ett flertal stödmottagare vilka beviljats produktutvecklingsstöd antingen på eget eller på landskapsregeringens initiativ avslutat projektet i förtid, alternativt ansökt om förlängning av projektperioden för att tillgången till den egna finansieringen försvårats framförallt av det allmänekonomiska världslägets försämring. I fyra fall har det lett till ett konkursförfarande. I varje enskilt fall har landskapsregeringen bedömt huruvida den förverkligade delen av projektet uppfyller de krav som ställts i finansieringsbeslutet och huruvida de redovisade resultaten och åtgärderna bedömts som tillräckliga för att behålla de verkställda betalningarna. Det tillsammans med övrigt underutnyttjande av beviljad finansiering har inneburit relativt stora återbokningar till programmet.

Utöver de 70 projekt som nämnts ovan har tre projektägare efter beviljad finansiering valt att inte påbörja sina projekt på grund av den osäkra ekonomiska situationen. Ytterligare två projekt avslutades eftersom de inte förverkligades enligt beslut. Till dessa fem projekt verkställdes aldrig betalningar. Den beviljade programfinansieringen återbokades däremot i sin helhet tillbaka till programbudgeten.

Sammanlagt åtta ansökningar om finansiering har nekats finansiering. Av dessa åtta har tre sökande inte lämnat in begärda kompletteringar inom utsatt tid och fyra har inte uppfyllt villkoren kring stödordningen för produkt- och teknologiutveckling/investeringsstöd för företag. En ansökan har fått avslag med motiveringen att sökanden inte bedömdes ha tillräckliga resurser att genomföra projektet.

Den största efterfrågan under programperioden har funnits inom området *Entreprenörsanda* där 34 projekt tillsammans står för 47 procent av den beviljade finansieringen.

Turismbranschens takorganisation på Åland, Visit Åland r.f., genomförde tre förprojekteringar under 2012 för att utreda möjligheterna och förutsättningarna för att genomföra ett större huvudprojekt inom ramen för den åländska turismstrategin. Två av dessa fick under 2013 en fortsättning som huvudprojekt. Den tredje förprojekteringen tog fram underlag gällande en evenemangsbyrå på Åland men konkretiserades inte till ett huvudprojekt. Med det första projektet Åland Convention Bureau byggde Visit Åland upp och utvecklade en neutral part som attraherar nationella och internationella möten till Åland. Genom det andra projektet Piratklubben utvecklade Visit Åland en barnklubb med pirattema, en produktutveckling av Åland som resedestination för barnfamiljer med syfte att öka antalet övernattningar på Åland.

Näringslivets takorganisation på Åland, Ålands Näringsliv, har drivit ett projekt inom ramen för en utvecklingsplan för Mariehamns stads centrum. Målsättningen har varit att visa på möjligheter till en positiv utveckling av stadens centrum med fokus på ökad lönsamhet för företag i Mariehamn.

Projektet Ungt Entreprenörskap som genomfördes av samma takorganisation har jobbat med en målgrupp bestående av ungdomar från mellanstadiet till gymnasiet. Projektet har skapat samverkan mellan skolorna och näringslivet samt utvecklat barn och ungdomars kreativitet, företagsamhet och entreprenörskap för att på sikt skapa nya företag och arbetstillfällen.

Även på investeringssidan har utvecklingen av nya produkter på Åland synts främst genom investeringar som främjat produktionen av nya livsmedelsprodukter.

Inom restaurang- och turistbranschen har finansiering beviljats för att etablera en anläggning fokuserad på matupplevelser baserad på förädling av lokala råvaror. Projektet har lett till utveckling av en ny produkt i form av ett koncept inom turism- och servicebranschen. Anläggningen har blivit ett besökscentrum av infrastrukturell karaktär där entreprenörer kan utvecklas.

Bland projekten finns även samarbetsprojektet ”Mat Åland” med syfte att ytterligare utveckla den gastronomiska turismen på Åland. Projektet har utvecklat den åländska matupplevelsen genom att inspirera till matglädje, smak och mångfald och har lett till produktutveckling inom turism- och servicebranschen. Genom nätverkande, kommunikation och utvecklingsarbete har man ökat småföretagens marknadsorientering, skapat mötesplatser där olika intressenterna har träffat varandra för att uppmärksamma sina behov och önskemål samt för att få en större förståelse för varandras ”verkligheter”. Projektet har inriktat sig på ett mer hållbart Åland genom att öka användningen av närproducerade produkter.

Stor efterfrågan har även funnits inom området för *Innovationer i små och medelstora företag, experimentering genom pilotprojekt* där 18 projekt står för 23 procent av den beviljade finansieringen. Bland projekten finns tekniska produktutvecklingsprojekt med fokus främst på IT-mjukvarulösningar. Exempel på projekt är utveckling av enklare verktyg för företagare vid uppsättande av egna försäljningssidor på internet och utveckling av nya betalningslösningar vid mindre inköp av varor och tjänster. Ytterligare har program för energieffektivisering vid framdriften av fartyg samt effektivisering av användningen av övrig energi på fartyg med hjälp av IT fått finansiering inom området. Utvecklingsprojekt för framställning av miljövänligt bränsle för fartyg har också fått programfinansiering.

Inom området *Nya finansiella instrument och inkubationsfaciliteter* har två projekt erhållit finansiering och bundit upp 8 procent av programbudgeten.

Projektet Företagssteget hade till uppgift att fånga upp nya idéer och hjälpa fram entreprenörer till kommersialisering och företagsbildning. Projektets målsättning var ökad konkurrenskraft, nya produkter och främjande av kvinnors företagande. Projektet vidareutvecklade den dåvarande inkubatorns roll i innovationssystemet genom bl.a. samarbetsprojekt, mentornätverk och kompetensnätverk. Genom projektet bildades nätverk för företagsamma kvinnor, evenemang för företagarpresentationer och insatser för personlig och professionell utveckling som motsvarar kvinnors behov samt skapade förutsättningar för kvinnors företagande. Kvinnornas företagsutveckling gynnades av att rådgivningen kompletterades med personlig coachning.

Projektet Tillväxt-Affärsutveckling, en uppföljare till Företagssteget medverkade till att vidareutveckla Ålands teknologicentrums roll i innovationssystemet bl.a. genom samarbetsprojekt och kompetensnätverk på Åland och utanför Åland. Löpande anordnades

utbildningar, infotillfällen och seminarier både i egen regi och i samverkan med andra aktörer. Projektet fokuserade på att koordinera och på olika sätt skapa förutsättningar för affärsutveckling hos potentiella åländska företag inom framförallt cleantech området.

Inom området *Energieffektivitet och förnyelsebar energi* är det största projektet uppförandet av en biogasanläggning vilken beviljades programfinansiering 2008. Anläggningen tar hand om både vassle och mejeriavlopp och omvandlar det effektivt till biogas. Biogasen blir sedan till ånga som används i Ålandsmejeriets processer för att tillverka ost, smör och andra mjölkprodukter. Biogasanläggningen producerar dessutom mer energi än mejeriet behöver, så anläggningens energi bidrar till att värma upp några utanför anläggningen belägna fastigheter på ett miljövänligt sätt.

Finansiering har även beviljats till förprojekteringar för att utreda förutsättningarna inom produktion av förnyelsebar energi. Avsikten med förprojekteringarna var att de skulle leda till huvudprojekt, innefattande produktionsenheter för rening av fartygsbränsle och för produktion av energi ur avfall både till land och till havs. Ett av dessa resulterade i ett huvudprojekt där en annan privat aktör påbörjade förverkligandet av den första delen i ett projekt som skulle utmynna i en produktionsanläggning i nästa steg. Till följd av den ekonomiska krisen kunde projektets fortsatta finansiering inte tryggas och därmed inte slutföras i sin helhet.

Inom den åländska skogsindustrin har investeringar finansierats för att förbättra kvaliteten och nyttjandet av restprodukter som råvara för bioenergi, för uppförande av anläggning som producerar värme med pellets samt för barksåll som ökar kvaliteten på brännflis till bio-pannor.

Sammanlagt 17 procent av programbudgeten för 11 projekt har upptagits här.

Inom området *Effektiv användning av IKT i företag* har fyra projekt beviljats stödfinansiering motsvarande 2 procent av den bundna budgeten.

Förutsättningar för ett effektivt nyttjande av den moderna informationsteknologin har skapats genom investeringar i ett bredbandsstamnät i en skärgårdskommun för att anslutas till ett optiskt fiberstamnät på land. Ytterligare har programfinansiering beviljats för en fiberkabel till en ö för att möta upp behovet av internetuppkoppling i bl.a. en konferensbyggnad på ön.

Näringslivets takorganisation på Åland, har drivit ett projekt som utvecklat den åländska toppdomänen.ax. för att stärka det åländska varumärket på internet samt åtgärda de problem på nätet som på ett eller annat sätt relaterar till Åland. Projektet har resulterat i bl.a. ökad synlighet bland åländska företag på internet, fler företag som genom projektet har skapat nya kartpunkter på Google Maps och egna företagssidor på Facebook.

I kapitel 2.1.3 tabell 9 framgår den beslutade finansieringen (brutto) under hela perioden 2007-2013 uppdelad i kategorier av stöd från fonden¹⁰. Den övervägande största andelen av finansiering har beviljats för att stärka entreprenörskap i små och medelstora företag.

De administrativa utgifterna (4 procent) för programmets genomförande har under programperioden finansierats med "tekniskt stöd" (se kapitel 3).

¹⁰ Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 bilaga II

Måluppfyllelse

Programmets övergripande målsättningar har varit att utveckla den åländska ekonomin mot högre förädlingsgrader och ett ökat kunskapsinnehåll i produktionsprocesser och produkter.

Målsättningarna har i programmet kvantifierats med fastställda indikatorer som mäter antal nya företag¹¹ (10), etablerade företag med ökad konkurrenskraft (50), nya produkter inom IKT (10), nya årsarbetsplatser (30) och antal företag/organisationer som utökat sin användning av förnyelsebar energi (20).

Vid beredningen av finansieringsansökningar har projektens möjligheter att bidra till programmets målsättningar bedömts. Bedömningen av måluppfyllelse har varit ett viktigt urvalskriterium. Måluppfyllelsen har sedan följts upp med hjälp av de fastställda indikatorerna i samband med slutrapportering och 2 år senare i den mån tidpunkten infallit innan programmet avslutats¹². Projekt som avslutats sent under programperioden har endast följts upp i samband med slutredovisningen. Samtliga projekt är avslutade vid programmets avslutande. I redogörelsen nedan visas på ett sammantaget resultat för alla huvudprojekt som slutredovisat (21 projekt) och de som ytterligare lämnat in en 2 årsuppföljning (30 projekt). 12 förprojekteringar har följts upp genom avrapportering av förstudiens resultat för att påvisa om det funnits förutsättningar för att gå vidare med en ansökan om finansiering till ett huvudprojekt. Tre av dessa har förverkligats som huvudprojekt.

Vid utgången av programperioden såg förväntningarna och de uppnådda resultaten ut såsom de presenteras i tabell 6.

Tabell 6. Indikatorer

	Mål	Förväntat resultat	Redovisat resultat	Måluppfyllelse
Nya företag	10	37	27	270 %
varav uttalad inriktning på export		19	9	
varav hemmamarknad		19	21	
Etablerade företag med ökad eller bibehållen konkurrenskraft	50	126	95	190 %
Nya produkter inom IKT	10	18	15	150 %
Nya produkter med patent eller mönsterskydd		13	2	
Nya produkter inom förnyelsebar energi		4	2	
Nya produkter med inriktning på export		34	21	
Nya produkter med inriktning på hemmamarknad		10	7	
Nya årsarbetsplatser	30	171	76	253 %
varav kvinnor			37	
varav män			39	
Företag/organisationer som utökat sin användning av förnyelsebar energi	20	7	7	35 %

Källa: Ålands landskapsregering, indikatorsammanställning

Av ansökningshandlingarna framgår att de förväntade sysselsättningsresultaten uppgår till totalt 171 nya arbetstillfällen. När 100 procent av projektstocken har presenterat sina redovisningar framgår att totalt 76 nya arbetstillfällen redovisats. Måluppfyllelsen uppgår till

¹¹ Med indikatorn antal nya företag avses företag som etablerats till följd av eller i samband med beviljad programfinansiering. Programfinansiering har tillsammans med andra samverkansfaktorer bidragit till företagets etablering.

¹² 58 % av huvudprojekten har följts upp ca två år efter de avslutats.

270 procent. Framförallt har utvecklandet av konceptet med matupplevelser kring ett besökscentrum redovisat totalt 24 nya arbetsplatser.

Om de förväntade resultaten avseende sysselsättning varit i överkant optimistiska så har de bedömningar som stödmottagarna gjort avseende sin konkurrenskraft på marknaden varit mer realistiska och avvikelserna är betydligt mindre mellan förväntat utfall och det redovisade. Totalt 95 företag redovisar att de ökat eller bibehållit konkurrenskraften på marknaden. Måluppfyllelsen till denna del uppgår till 190 %.

Jämsides med sysselsättningsmålen har målsättningen varit att programfinansieringen skall leda till 10 nya företag. De förväntade antalet nya företag utifrån inlämnade ansökningar och beviljad finansiering har varit 37. Resultatet visar att 27 nya företag har etablerats. Uppföljningen visar att 11 av företagen finns i Mariehamn, 14 på landsbygden och 2 i skärgården. Fem företag har etablerats i samband med erhållet stöd för produktutveckling varav fem med inriktning på exportmarknad. Av de övriga företagen (22) som etablerats är majoriteten inriktade på hemmamarknaden. Tre företag har uppgivit att deras verksamhet delvis är exportrelaterad. Fjorton företag är resultatet från ett utvecklingsstöd som bl.a. arbetade med nätverk, kunskapsstöd och synliggörande av kvinnors företagande.

Avvikelsen mellan det förväntade resultatet och det verkligt uppnådda resultatet har påverkats av de svårigheter som ett flertal nya företag erfarit med tillgång på finansiering, vilket tidigare redovisats för i kapitel 2.2 *Sammanfattning av programmets resultat*. Måluppfyllelsen är uppnådd (270 %) och med beaktande av de beskrivna svårigheterna och ett större risktagande för dessa projekt är resultatet mycket bra. 9 arbetsplatser har redovisats som en följd av genomförd produktutveckling.

Sammanlagt redovisas för 15 nya utvecklade produkter inom området för informations- och kommunikationsteknologi (IKT). 12 av dessa produkter är avsedda för exportmarknaden. Under 2014 har ett bolag likviderats vilket påverkat jämförelsen av resultat mellan åren. Två företag har redovisat en ny produkt inom förnyelsebar energi (framställning av biogas och framtagande av pellets för bioenergi (skogsbruk). Två produkter har skyddats med patent, ett gällande en ny teknisk lösning inom byggkonstruktion och ett gällande specialträreklar. Resultatet är blygsamt men måste ses i beaktande av den ekonomiska krisen och det faktum att Åland idag saknar en egen teknisk forskningsmiljö som finns i kringliggande större regioner och urbana center.

Sju företag har redovisat utökad användning av förnyelsebar energi bl.a. biogas och genom att använda flis som råvara i ett bioenergiverk som producerar grön el, tillverkning av pellets som används för uppvärmning av hushåll och industrier samt användning av jordvärme i en konferensanläggning. Inom detta område har måluppfyllelsen inte uppnåtts.

Tabell 7. Indikatorsammanställning årligen (SFC2007)

Indikatorer		2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*	2013*	2014	2015	Total
Antal nya företag	Resultat	0	0	0	2	15	1	0	0	9	27
	Mål										10
	Basvärde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-Mariehamn				2	5	0	0	0	0	4	11
-på landsbygden		0	0	0	0	9	1	0	0	4	14
-i skärgården		0	0	0	0	1	0	0	0	1	2

-med inriktning på export		0	0	0	2	2	1	0	0	4	9
-med inriktning på hemmamarknad		0	0	0	0	14	2	0	0	5	21
Antal nya produkter med patent eller mönsterskydd		0	0	0	0	2	0	-1	1	0	2
Antal etablerade företag med ökad alternativt bibehållen konkurrenskraft	Resultat	0	0	0	2	3	5	2	35	48	95
	Mål										50
	Basvärde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal nya produkter inom förnyelsebar energi		0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Antal nya produkter med inriktning på export		0	0	0	6	2	1	1	2	9	21
Antal nya produkter med inriktning på hemmamarknad		0	0	0	0	0	3	1	2	1	7
Antal nya produkter inom IKT	Resultat	0	0	0	6	1	-1	0	0	9	15
	Mål										10
	Basvärde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal företag/organisationer som utökat sin användning av förnyelsebar energi	Resultat	0	0	0	0	1	3	0	2	1	7
	Mål										20
	Basvärde										
											Kumul erat värde
Antal nya årsarbetsplatser fördelat enligt kön (<i>Varje år visar det samlade ackumulerade resultatet från programperiodens början</i>)	Resultat	0	0	0	4	27	25	39	49	76	76
	Kvinnor	0	0	0	0	16	15	24	28	37	37
	Män	0	0	0	4	11	10	15	21	39	39
	Mål										30
	Basvärde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

* Resultatet har påverkats av uppföljningen av resultat 2 år efter avslutat projekt varför beloppet blivit negativt¹³.

Vid programperiodens slut har målsättningarna avseende nystartade företag och sysselsättning uppnåtts. Likaså har uppföljningen av projekten visat att även om omedelbara sysselsättningseffekter i alla projekt inte har kunnat redovisas så har programfinansieringen kunnat bidra till att öka eller bibehålla företagets konkurrenskraft. Nya produkter inom informations och kommunikationsteknologin har utvecklats och programmets målsättning har även på det området uppnåtts.

¹³ I årsrapporten 2013 redogjordes för en förändring i antalet nya produkter inom IKT i förhållande till tidigare årsrapporteringar. Förutom att nya resultat har inrapporterats har även tidigare inrapporterade resultat justerats ned i 2 årsuppföljningen beroende på olika omständigheter. Ett företag som fått stöd har gått i konkurs sedan slutredovisningen gjordes och de produkter som företaget hade utvecklat kunde inte längre kommersialiseras. En annan projektägare förverkligade tre produkter inom sitt produktutvecklingsprojekt istället för planerade fyra. Denna avvikelse hängde samman med att utvecklingsarbetet modifierades under tidens gång när nya rön om förutsättningarna för att vidareutveckla olika produkter gjordes.

I årsrapporten 2013 redogjordes även för en förändring i antalet nya produkter med patent eller mönsterskydd i förhållande till tidigare årsrapporteringar. Orsaken var att en produktutvecklare inte ansåg det vara rätt tid för att fortsätta utvecklingen och patenteringen av en av de produkter han utvecklade, eftersom tillverkningen av denna produkt borde göras i stor skala, vilket man inte hade beredskap till i detta skede.

2.1.2. Finansiell information för det prioriterade området Företagande och innovationer inklusive tekniskt stöd

Den utbetalda offentliga finansieringen vid programmets avslutande uppgår till belopp om 5,984 miljoner euro, vilket motsvarar 96 procent av programbudgeten. Av detta har 250 042 euro använts för programmets administration i form av övervakning, utvärdering och informationsåtgärder. De totala attesterade stödberättigande utgifterna uppgår till 17 956 150,90 euro (Tabell 8).

Återkrav som ännu inte återbetalats vid programmets avslutande uppgår till 0,026 Meuro.

Den utbetalda finansieringen per projekt framgår ur projektkatalogen (bilaga 1).

Tabell 8. Ackumulerad finansiell resursanvändning¹⁴

Euro	Summa finansiering av det operativa programmet (från EU och medlemsstaterna)	Beräkningsgrund för EU-bidrag	Summa attesterade bidragsberättigande utgifter som betalats av stödmottagarna *	Motsvarande offentligt stöd *	Genomförandegrad
Prioriterat område: Företagande och innovationer	6 001 060,00	Offentlig kostnad	17 706 108,01	5 733 955,90	95,55 %
Prioriterat område: Tekniskt stöd	250 044,00	Offentlig kostnad	250 042,89	250 042,89	100 %
Slutsumma	6 251 104,00	Offentlig kostnad	17 956 150,90	5 983 998,79	95,73 %

* kumulerade belopp

2.1.3. Uppgifter om uppdelningen av användningen av stödet från fonden

Statistikuppgifter i kategorier av gemenskapens stöd framgår ur tabell 9 på nästa sida.

¹⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1828/2006 bilaga XV111 ändrad genom förordning (EU) nr 832/2010 bilaga 1.

Tabell 9

Kumulativ uppdelning i kategorier av gemenskapens stöd i årsrapporten och slutrapporten om genomförandet

Operativt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden på Åland 2007-2013

ERUF								
Kod prioriterat område	Prioriterat område	Finansieringsform	Typ av område	Kod näringsgren	Näringsgren	Region	Beslutad EU-finansiering (ERUF)	Utbetald EU-finansiering
08	Andra investeringar i företag	01	04	03	Livsmedels- och dryckesvarufremställning	FI2	312 834,68	311 495,77
08		01	04	14	Hotell- och restaurangverksamhet	FI2	102 501,00	102 200,99
08		01	04	17	Offentlig förvaltning	FI2	15 392,25	15 370,84
08		01	04	21	Miljörelaterad verksamhet	FI2	95 445,92	86 371,87
Andra investeringar i företag							526 173,85	515 439,47
15	Andra åtgärder för att förbättra SMEs tillgång till och effektiva användning av IKT	01	04	10	Post och telekommunikationer	FI2	30 900,00	30 900,00
Andra åtgärder för att förbättra små och medelstora företags tillgång till och effektiva användning av IKT							30 900,00	30 900,00
09	Andra åtgärder för att stimulera forskning och innovation samt entreprenörskap i små och medelstora företag	01	04	01	Jordbruk, jakt och skogsbruk	FI2	37 023,10	27 841,38
09		01	04	05	Tillverkning av transportmedel	FI2	59 188,80	12 834,16
09		01	04	06	Ospecificerade tillverkningsindustrier	FI2	20 540,40	20 209,29
09		01	04	12	Byggverksamhet	FI2	112 617,67	42 794,01
09		01	04	14	Hotell- och restaurangverksamhet	FI2	335 740,05	323 927,83
09		01	04	17	Offentlig förvaltning	FI2	360 350,00	341 763,70
09		01	04	18	Utbildning	FI2	3 095,00	2 577,21
09		01	04	19	Hälsa- och sjukvård	FI2	750,00	172,50
09	01	04	22	Andra ospecificerade tjänster	FI2	994 693,73	768 198,04	
Andra åtgärder för att stimulera forskning och innovation samt entreprenörskap i små och medelstora företag							1 923 998,75	1 540 318,12
05	Avancerade stödtjänster till företag och grupper av företag	01	04	22	Andra ospecificerade tjänster	FI2	11 550,00	6 592,50
Avancerade stödtjänster till företag och grupper av företag							11 550,00	6 592,50
43	Energieffektivitet, kraftvärme, energihantering	01	04	01	Jordbruk, jakt och skogsbruk	FI2	45 945,00	45 945,00
43		01	04	21	Miljörelaterad verksamhet	FI2	74 847,10	74 526,31
Energieffektivitet, kraftvärme, energihantering							120 792,10	120 471,31
41	Förnybar energi: biobränsle	01	04	01	Jordbruk, jakt och skogsbruk	FI2	10 601,60	9 377,76
41		01	04	06	Ospecificerade tillverkningsindustrier	FI2	49 910,30	49 910,30
41		01	04	08	El-, gas-, ång- och hetvattenförsörjning	FI2	33 408,00	10 180,52
41		01	04	21	Miljörelaterad verksamhet	FI2	303 595,00	303 595,00
Förnybar energi: biobränsle							397 514,90	373 063,58
11	Informations och kommunikationsteknik	01	04	22	Andra ospecificerade tjänster	FI2	22 934,75	22 168,28
Informations och kommunikationsteknik							22 934,75	22 168,28
14	Tjänster och tillämpningar för SME företag (e-handel, utbildning, arbete i nätverk osv)	01	04	22	Andra ospecificerade tjänster	FI2	267 250,00	257 338,64
Tjänster och tillämpningar för små och medelstora företag (e-handel, utbildning, arbete i nätverk osv.)							267 250,00	257 338,64
13	Tjänster och tillämpningar för medborgarna (e-hälsa, e-förvaltning, e-lärande, e-integration osv)	01	04	19	Hälsa- och sjukvård	FI2	1 250,00	686,75
Tjänster och tillämpningar för medborgarna (e-hälsa, e-förvaltning, e-lärande, e-integration osv.)							1 250,00	686,75
ERUF 1							3 302 364,35	2 866 978,65
85	Planering, genomförande, övervakning och inspektion	01	04	17	Offentlig förvaltning	FI2	90 000,00	93 415,11
86	Utvärdering och studier, information och kommunikation	01	04	17	Offentlig förvaltning	FI2	35 021,43	31 606,32
TA-stöd /ERUF2							125 021,43	125 021,43
Summary							3 427 385,78	2 992 000,08
Finansieringsform:			01	=	Återbetalningsfria stöd			
Typ av område:			04	=	Glesbygd			

2.1.4. Stöd som återbetalats eller använts på nytt

Under programperioden har de medel som influtit till följd av förvaltningsmyndighetens beslut om att återkräva utbetalda stöd inte använts på nytt för den insats (projekt) som korrigeringen (återkravet) berört¹⁵. Sammanlagt 1 846,92 euro har återbetalats till följd av beslut om återkrav (se kapitel 2.7.4). Under programperioden har inte systembetingade oegentligheter upptäckts.

2.1.5. Kvalitativ analys

Programmets relativt begränsade finansieringsram inom en period på sju år är en utmaning för att verkligen kunna bidra till mera långsiktiga effekter. Insatser för att främja innovation, utvecklande och framförallt kommersialisering av nya produkter och tjänster, en ökad samverkan mellan företag och organisationer och en ökad andel förnyelsebar energi är långsiktiga insatser som normalt kräver längre tidsperspektiv än vad programmet kan erbjuda.

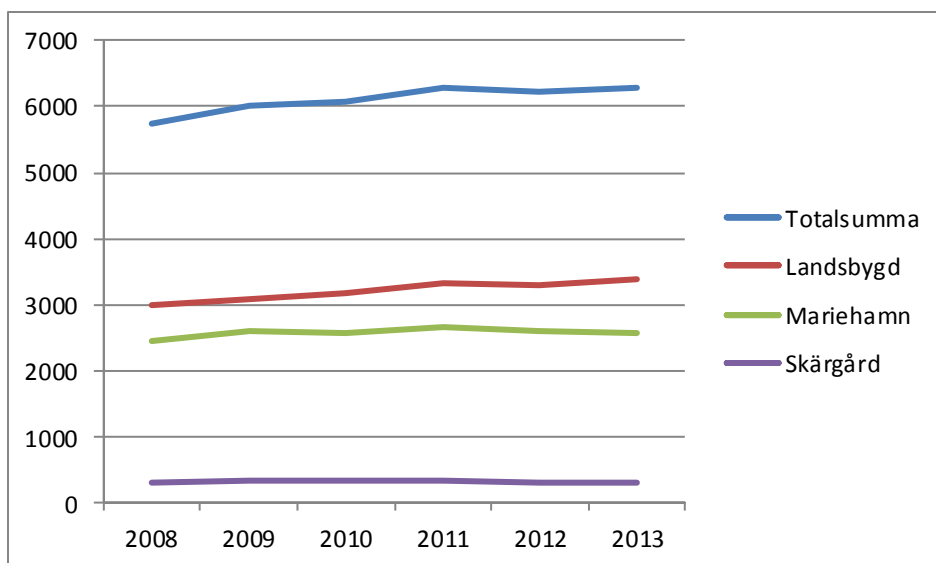
För redovisande av resultat är de insatsvisa åtgärderna viktigare än långtgående slutsatser i förhållande till den åländska ekonomin som helhet. Effekterna av programmet är alltså mycket svåra att följa upp. En presentation av statistiken (ÅSUB) ger dock en bild av utvecklingen under programperioden men att bedöma graden av projektresultatets betydelse och inverkan på helheten är inte möjligt annat än att konstatera att de har haft en positiv inverkan på den åländska ekonomins utveckling.

- Expansion av den privata sektorns sysselsättning/förädlingsvärde (andel och absolut), totalt sett och inom landsbygden/skärgården.

Expansion av den privata sektorns sysselsättning på Åland uppdelat på arbetsplatsens ort (exkl. sjöfart) visar under perioden 2008-2013 en svagt stigande kurva (Figur 4). Även om majoriteten av arbetsplatserna finns i Mariehamn så är det på landsbygden arbetsplatserna har ökat. En liten ökning har även skett i skärgården.

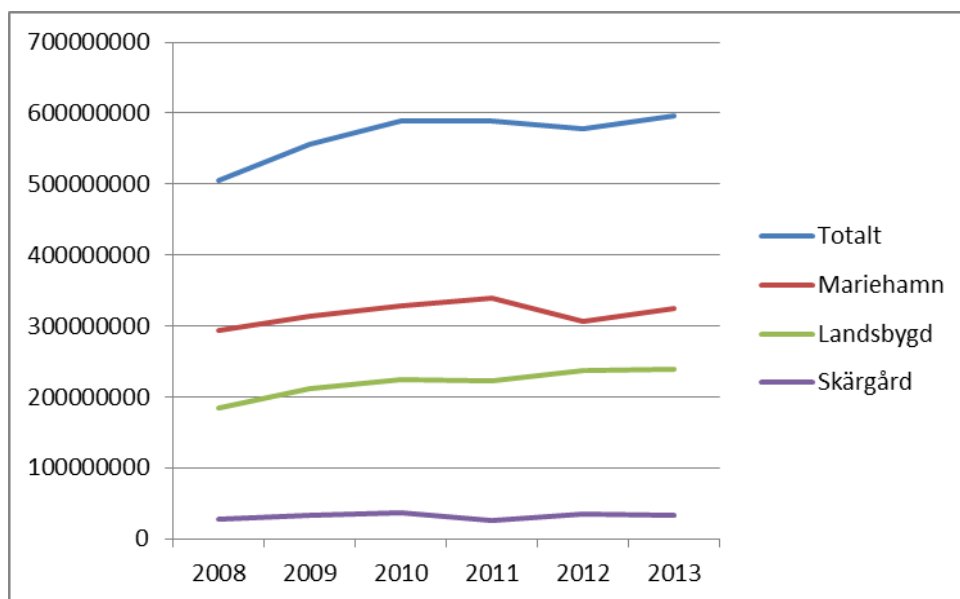
Inom ramen för programmet visar den regionala fördelningen avseende nystartade företag motsvarande utveckling där flest antal nya företag etablerats i kommunerna på landsbygden. I uppföljningen av programmets resultat saknas dock uppgift om de nya arbetsplatsernas lokalisering.

¹⁵ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artiklarna 57 och 98.2

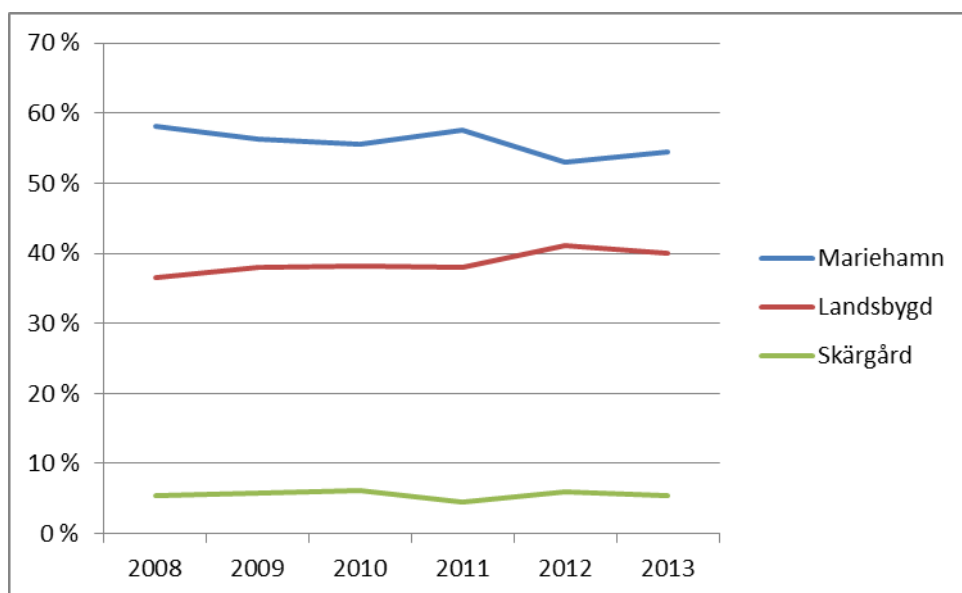
Figur 4. Sysselsättning i privat sektor uppdelat på bostadsort (exkl. sjöfart), ÅSUB

Över tid visar utvecklingen, trots turbulensen på världsmarknaden vilket tidigare påvisades i kapitel 2.1. avseende det samlade åländska produktionsvärdet (BNP), att det privata näringslivet klarat sig förhållandevis bra (Figur 5).

Figur 5. Näringslivets förädlingsvärde (exklusive sjöfart), uppdelat på region, 2008-2013, ÅSUB

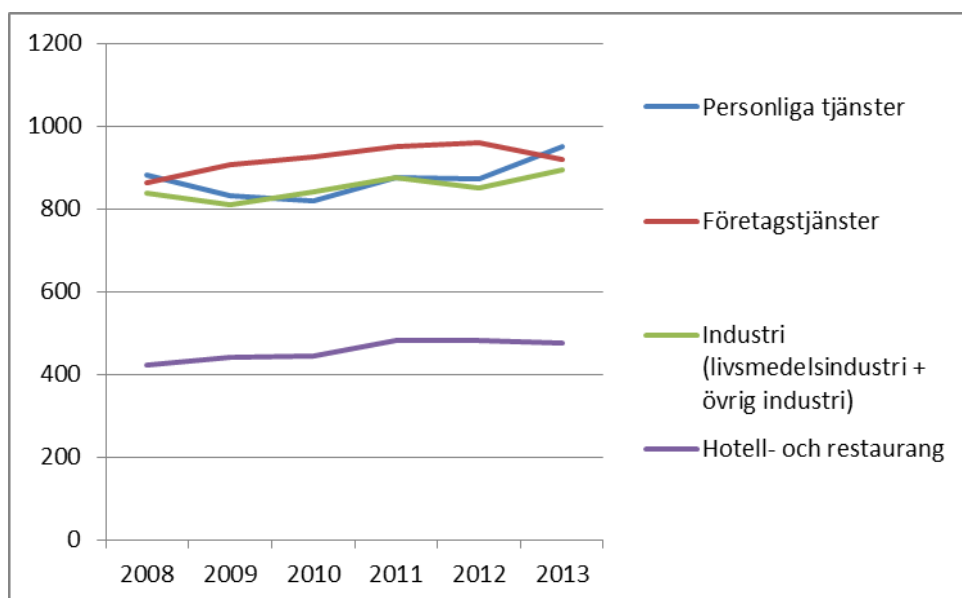
Förädlingsvärdet har om sjöfarten exkluderats visat en positiv utveckling och framför allt har landsbygdens andel över tid ökat medan Mariehamns andel minskat. I skärgården är situationen närmast oförändrad (Figur 6).

Figur 6. Regionernas andel av näringslivets förädlingsvärde (exklusive sjöfart), 2008-2013, ÅSUB

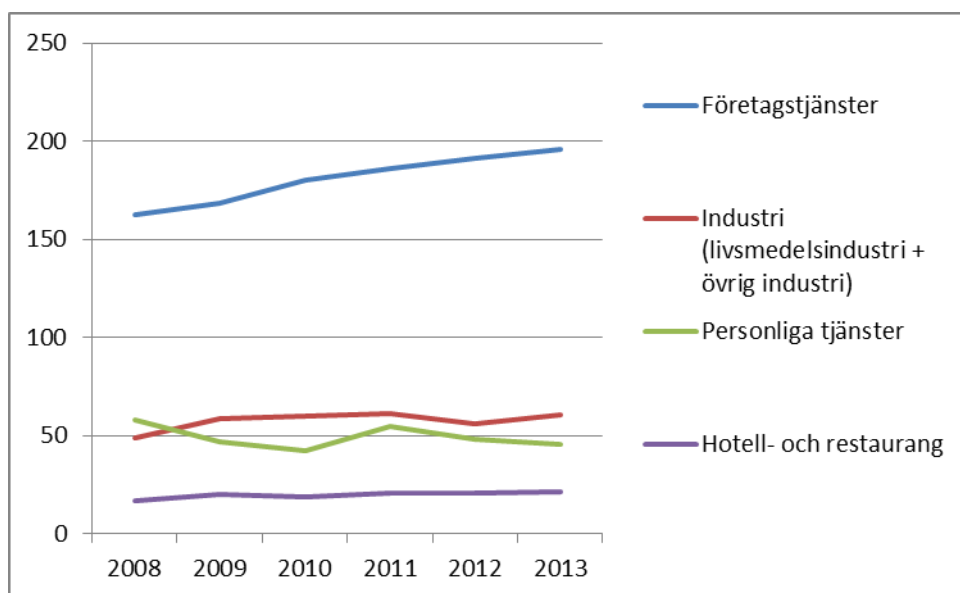
- Expansion av sysselsättning/förädlingsvärde inom privat service och industri med mer kvalificerade/kunskapskrävande produkter (specifierade delbranscher)

Sysselsättningen inom utvalda branscher visar över tid en svag positiv utveckling. De utvalda branscherna representerar väl de företag vilka erhållit programfinansiering. I synnerhet inom branschen Hotell och restaurang har konceptutvecklingen av Åland som matdestination med programfinansiering visat på goda resultat. Likaså visar projektet Företagssteget att just skapandet av arbetsplatser skett inom branschen Personliga tjänster vilket enligt Figur 7 visar att branschen som helhet visat en positiv utveckling.

Figur 7. Sysselsättning 2008-2013 i utvalda branscher, ÅSUB

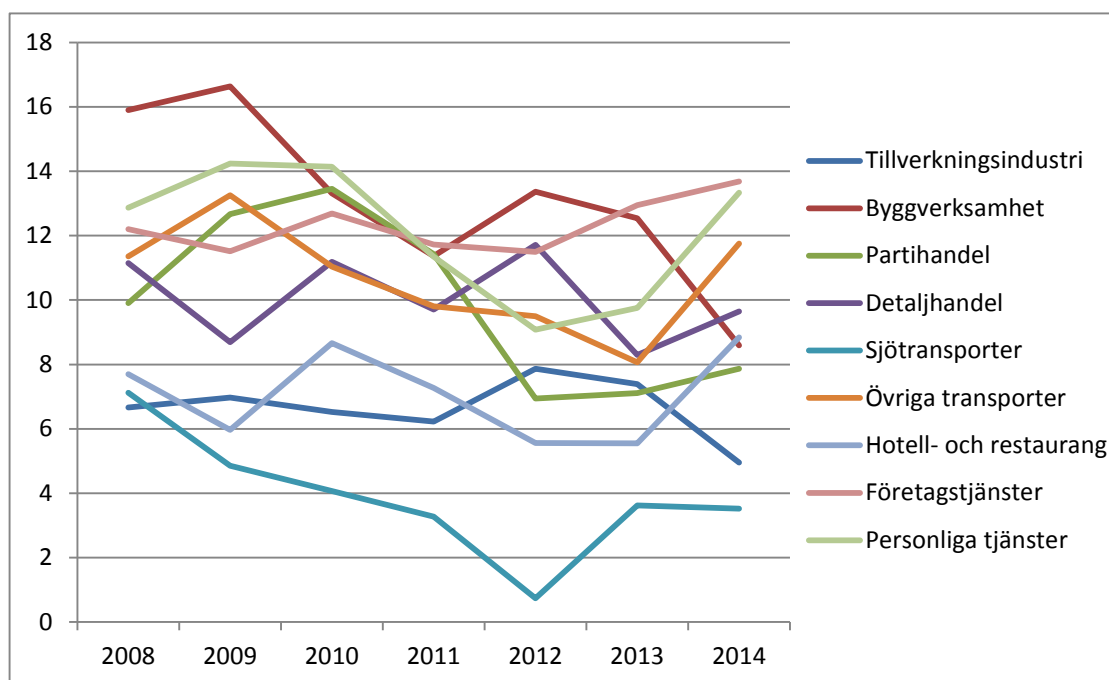
Förädlingsvärdet visar inte helt motsvarande utveckling för branscherna personliga tjänster med ett sjunkande förädlingsvärde. Inom hotell- och restaurangbranschen en svag positiv utveckling. Inom företagstjänster har förädlingsvärdet märkbart ökat under perioden (Figur 8).

Figur 8. Näringslivets förädlingsvärde förändring 2008-2013 för utvalda branscher (miljoner euro, löpande priser)

➤ Lönsamhetsutveckling inom den privata sektorn

När det gäller lönsamhetsutvecklingen är bilden betydligt brokigare mellan branscherna. Inom den privata sektorn visar framför allt Företagstjänster och Hotell och restaurangbranschen i motsats till de övriga branscherna en mer positiv utveckling. Branschen personliga tjänster har under perioden haft några år med en negativ utveckling som mot slutet av perioden verkar ha återhämtat sig (Figur 9). Byggverksamhet, partihandel och tillverkningsindustrin är exempel som över tid visat en negativ utveckling.

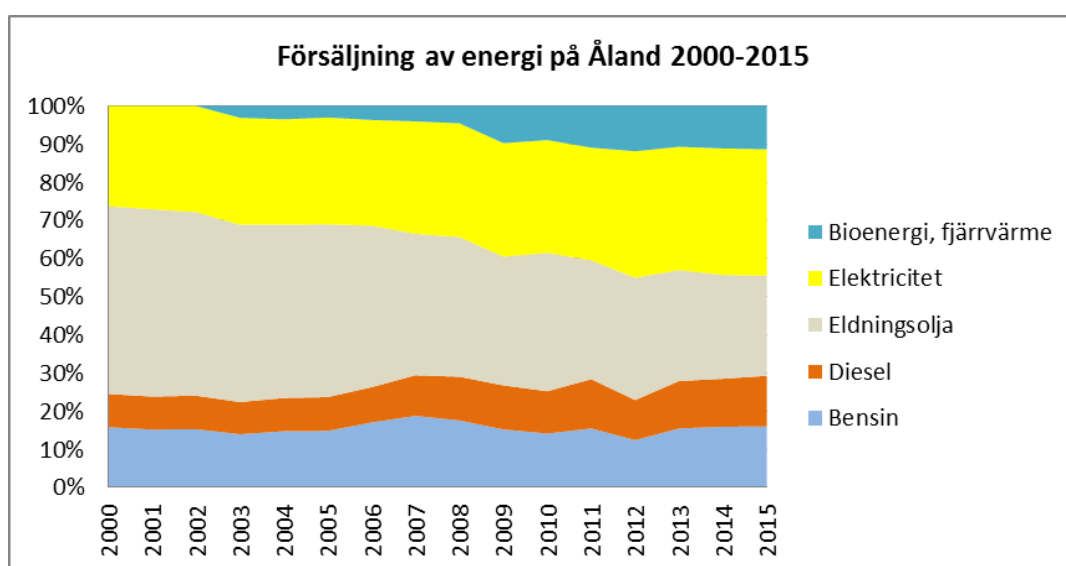
Figur 9. Avkastningsprocent på investerat kapital branschvis (median), ÅSUB

➤ Ökad andel åländsk producerad/förnyelsebar energi

Eftersom den åländska energimarknaden är geografiskt klart avgränsad och skiljer sig strukturellt från omkringliggande regioner på grund av avsaknad av en större energi intensiv industri utgör klarläggandet av energinvändningen på Åland en utmaning.

Som en indikator på energimarknaden utgör statistiken över på Åland sålda bränslen och elektricitet den bästa utgångspunkten¹⁶.

Energiförbrukningen har under 2000-talet varit relativt stabil, med en något sjunkande trend under de senaste åren. Andelen fossila bränslen av den totala energimängden visar en minskande trend – främst genom en minskad försäljning av eldningsolja, men även en växande andel av bioenergi som används som huvudsaklig källa för fjärrvärmerna i Mariehamn (Figur 10).

Figur 10. Andelen av den totala energin per energibärare

En av orsakerna till utvecklingen är trenden att ersätta eldningsoljan med elvärmepumpar i småhus samt att fjärrvärmeproduktionen har övergått till att i allt högre grad produceras med flis från de lokala skogarna.

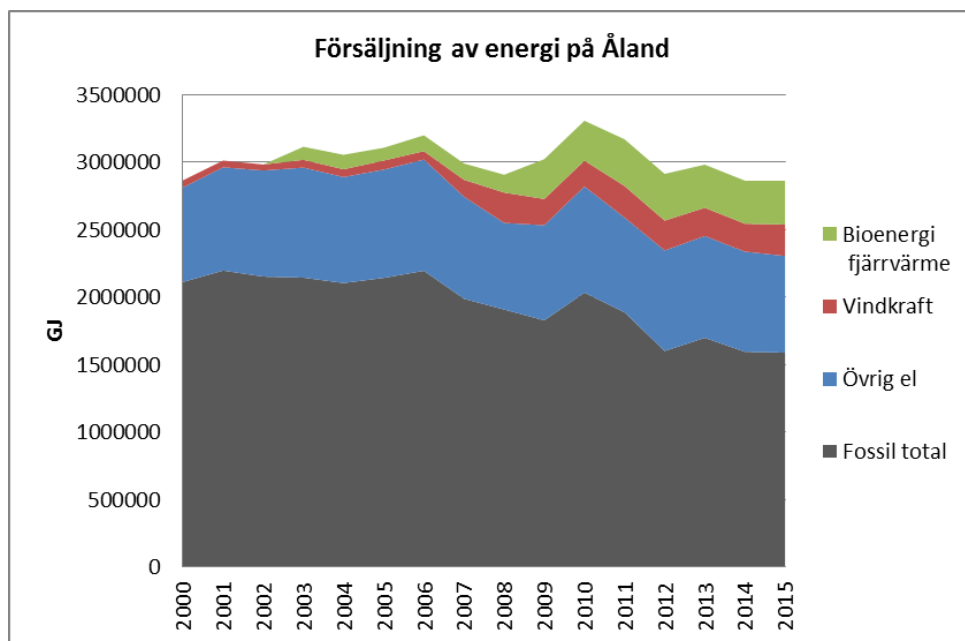
Den lokalt producerade förnyelsebara energins andel av den totala energiförsörjningen har ökat från dryga 1 % år 2000 till 19,5 % år 2015.

Förutom den bioenergiproduktion som uppvisas i Figur 11, finns det även ett antal mindre värmeverk som använder sig av lokalt flismaterial för värmeproduktion. Deras nuvarande produktion är ca 5 % av fjärrvärmerna¹⁷.

¹⁶ ÅSUB (2016). http://pxweb.asub.ax/PXWeb/pxweb/sv/Statistik/Statistik__MI/. Hämtat från ÅSUB PC-Axis databaser Miljö och Energi.

¹⁷ <http://www.ha.ax/article.con?iPage=1&iArticle=841>
<http://www.ha.ax/files/bioenergi.pdf>

Jomala kommun balansbok 2015
Lemlands kommun balansbok 2015

Figur 11. Försäljning av energi på Åland, fossila bränslen*, bioenergi, vindkraft och övrig elektricitet

*De fossila bränslena inkluderar inte rederiernas bunkers.

Det har utförts en rad studier kring möjligheterna att utöka den lokalt producerade energins andel på Åland, dels via framtagandet av biogas ur bioavfall samt ytterligare användning av skogens resurser till energiproduktion. Studierna visar att det finns en energipotential som kunde utvinnas ur lokalt insatsmaterial på ett hållbart sätt, men att den potentialen ännu är mestadels oanvänd på grund av den åländska marknadens litenhet och de teknoekonomiska utmaningar som följer¹⁸. Biogasanläggningen vid det lokala mejeriet på Åland vilken beviljades programfinansiering 2008 är dock ett lyckat exempel där både vassel och mejeriavlopp omvandlas till biogas.

På vindkraftssidan har man sett stora möjligheter men de rådande elpriserna på den nordiska elmarknaden har gjort det svårt att med egna stödsystem kunna stöda investeringar i den åländska vindkraften i den omfattning som fordras. De finansiella förutsättningarna minimerades samtidigt då möjligheten för det åländska vindkraftsprojektet att ingå i det nationella inmatningssystemet inte kunde genomföras.

2.2. Uppgifter om överensstämmelse med gemenskapslagstiftning

Konkurrensregler

Kommissionens riktlinjer för regionalstöd (2007-2013) och den regionala statsstödskartan för Åland¹⁹ har under programperioden reglerat möjligheten att bevilja investeringsbidrag till åländska företag.

¹⁸ ÅTC, & Häggblom, H. (2015).

http://www.atc.ax/files/mojligheter_for_termisk_energiproduktion_pa_aland_v11_0.pdf. Hämtat 2016

¹⁹ Godkänd den 20 december 2006

Kommissionens förordning om statligt regionalt investeringsbidrag²⁰ upphörde under 2008 och ersattes med en allmän gruppundantagsförordning²¹. Den tillsammans med förordningen om stöd av mindre betydelse²² har utgjort rättsgrund för landskapsregeringens stödordningar till näringsverksamhet.

Den 19 juni 2013 publicerade Europeiska kommissionen nya riktlinjer för förutsättningarna för medlemsstaterna att bevilja investeringsstöd åt företag för stödandet av utvecklingen i mindre gynnade regioner. Riktlinjerna som gäller åren 2014-2020 togs i bruk den 1 juli 2014. I enlighet med dessa riktlinjer fastställde medlemsstaterna kartor över stödområden för åren 2014-2020. Åland ingår inte längre i den finska kartan över stödområden 2014-2020.

Investeringsstöd till små och medelstora företag utanför stödkartan har dock fortsättningsvis beviljats inom ramen för den nya gruppundantagsförordningen²³ samt en reviderad förordning om stöd av mindre betydelse, de minimis²⁴. De minimis förordningen trädde ikraft 1.1.2014. Landskapsregeringen har efter den 1.7.2014 beviljat stöd med dessa som grund.

I genomförandet av programmet har dessutom konkurrensutsättning och gällande upphandlingsregler iakttagits vid anskaffningar av varor, material och tjänster²⁵.

Hållbar utveckling en horisontell prioritering

En långsiktigt hållbar utveckling är den övergripande målsättningen för att nå visionen om ett hållbart, välmående och konkurrenskraftigt Åland. Hållbarhetsarbetet inbegriper ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter.

Det är viktigt att allt hållbarhetsarbete integreras i befintliga strukturer. Inom landskapsregeringen görs arbete på olika nivåer som bidrar till en hållbar utveckling. Det framgår av innehållet i planer och program som finns inom landskapsregeringen.

I genomförandet av regionalfondsprogrammet 2007-2013 har hänsyn tagits till hållbar utveckling med betoning på miljö och jämlikhet.

Hänsyn till hållbar utveckling (miljö) har förvaltningsmyndigheten beaktat i beredningen av projektansökningar. Ett villkorat urvalskriterium har varit att projekt inte får påverka en hållbar utveckling negativt utan skall förbättra möjligheterna för en miljömässigt hållbar utveckling. Beroende på projektens karaktär har indikationer på förverkligande av hållbar utveckling framkommit mer tydligt i vissa projekt än andra. En knapp tredjedel av projekten har bedömts som projekt med en uttalad miljöinriktning (Se kapitel 2.1.1. Resultatuppföljning med hjälp av indikatorer).

²⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1628/2006

²¹ Kommissionens förordning (EU) nr 800/2008

²² Kommissionens förordning (EU) nr 1998/2006

²³ Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014

²⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013

²⁵ Landskapslag (1994:43) angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, ändrad genom (50/2007)), landskapsförordning om offentlig upphandling (1998:101) och Ålands landskapsregerings beslut (2015:52) gällande vissa upphandlingar.

Insatser har finansierats för främjande av förnyelsebar energi vilket stöder en hållbar utveckling ur en ekologisk dimension och ökat entreprenörskap ur en ekonomisk dimension. Inom programmet har det synts bäst inom projekten som bidragit och syftat till att minska användningen av fossila bränslen och effektivisering och utveckling av produktion med minskad energiförbrukning, (ekologisk hållbarhet).

Inom programmet har finansiering beviljats för produktion av biogas vid ett lokalt mejeri, framtagande av råvara (pellets) för bioenergi (skogsbruk), uppvärmning och produktion med förnyelsebara energikällor (bergvärme), insatser i form av mjukvaruutveckling för energioptimering ombord på fartyg samt förebyggande åtgärder för att hushålla med vattenresurser i form av läckagevarnare för vatten.

Strävan mot hållbarhet ska för framtiden genomföras i enlighet med en Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland, som under år 2016 arbetades fram gemensamt av föreningslivet, det privata näringslivet och det offentliga, både inom politik och förvaltning.

Den gemensamma agendan innehåller vision, sju strategiska utvecklingsmål per 2030, exempel på tänkbara indikatorer för uppföljning av målen samt stödstrukturer för agendans förverkligande.

Inom landskapsregeringens näringsavdelning, som under flera programperioder förvaltat olika EU-program, kanaliseras en del av landskapsregeringens överföringsutgifter till det åländska näringslivet eller används för ändamål som främjar och utvecklar näringslivet.

De närings- och sysselsättningspolitiska insatserna formuleras i sjuårsprogram och hållbarhetsarbetet ger både tids- och innehållsmässigt bra vägledning för innehållet i kommande program under perioden 2021-2027.

I enlighet med regeringsprogrammets ambition att behandla näring, miljö och energi som ett sammanhållet politikområde för en hållbar utveckling och optimera synergieffekter har tvärsektorieella grupper inom landskapsförvaltningen påbörjat arbetet kring en klimat- och energistrategi, ett skogsprogram, samhällsplanering för mark och vatten, en hållbar livsmedelsstrategi samt att formera ett vattenteam.

Målsättningen med klimat- och energistrategin är att göra Åland så fossilbränsleoberoende som möjligt och därmed ta vår del av ansvaret för att bekämpa klimatförändringar genom t.ex. att använda ny teknik, energieffektivisering, öka användningen av solpaneler eller annan fossilfri energiförsörjning. Arbetet med att dels främja smarta elnätlösningar, energieffektiviseringar i företag, att öka andelen lokalproducerad förnybar energi och nyttja fiskrens som en energiresurs är exempel på prioriterade områden. Tillgången till energirådgivningstjänster utvecklas och arbetet med att göra Åland till ett testområde för smarta energisystem fortsätter.

Jämlikhet/jämställdhet en horisontell prioritering

Jämställdhet mellan kvinnor och män har varit ett av Lissabonfördragets grundläggande mål. Jämställdhetsarbete på EU-nivå utgörs av vidareutveckling av lagstiftning, jämställdhetsintegrering och särskilda åtgärder för främjande av jämställdhet.

Under programperioden har landskapsregeringen arbetat med jämställdhetsplaner och under den senare delen har dessa utformats till fleråriga ramprogram. Ramprogrammet för den

åländska jämställdhetspolitiken och jämställdhetsarbetet 2012-2015 har utgått från EU:s strategi för jämställdhet 2012-2015, det nordiska jämställdhetspolitiska samarbetet ”Jämställdhet skapar ett hållbart samhälle 2011-2014” samt flickors/kvinnors respektive pojkars/mäns livsvillkor och behov i det åländska samhället.

Det har i hög grad handlat om att identifiera, synliggöra och analysera de strukturer i samhället som utgör ett hinder för flickors/kvinnors och pojkars/mäns reella möjligheter att förverkliga det jämställdhetspolitiska målet lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter.

Unionens horisontella prioritering om jämlikhet har varit horisontell vilket innebär att det skall beaktas och genomsyras även i alla delar av regionalfondsprogrammets genomförande. Sammansättningen av övervakningskommittén är ett exempel för hur programmet följer prioriteringen för jämlikhet och jämställdhet.

Jämlikhetsbegrepp som är ett bredare begrepp än jämställdhet har i genomförandet av enskilda insatser synliggjorts i ansökningshandlingarna och utgjort ett urvalskriterium för beviljande av programfinansiering. Sökanden har fått lämna information som ger beslutsfattaren underlag för bedömning huruvida projektet kan främja en ökad jämlikhet alternativt huruvida projektet eventuellt motverkar allas lika rättigheter i samhället. Lika rättigheter innefattar kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Ett projekt som motverkar allas lika rättigheter har inte kunnat få finansiering. Under programperioden har det inte förekommit ansökningar som avslagits på den grund att detta urvalskriterium inte uppfyllts.

Könsrelaterad statistik i indikatorerna som de har varit presenterade i programmet har följts upp. Programmets inriktning på ökat entreprenörskap vilket främjat uppkomsten av nya företag och skapande av nya arbetstillfällen har följts upp genom att redovisa könsuppdelad statistik. Tillsvidare visar uppföljningen av programmet att 49 procent av de inrapporterade nya arbetstillfällena innehas av kvinnor. En stor del av resultatet kan härledas till ett projekt med uttalat fokus på kvinnligt entreprenörskap (projekt ”Företagssteget”). Många projekt har varit inriktade på innovationer i form av produktutveckling, investeringar inom områdena energieffektivitet och förnyelsebar energi med en neutral inverkan på jämlikhet/jämställdhet.

Arbetet med främjande av jämlikhet/jämställdhet är komplext och i ett större sammanhang är det svårbedömt på vilket sätt programmets finansieringsmöjligheter har kunnat påverka eller förändra. För att nå jämställdhetsmålen och göra de förändringar som krävs måste det finnas kunskap om hur jämställdheten eller ojämställdheten ser ut i det verksamhetsområde man befinner sig i. Tillgång till grundläggande fakta om kvinnors och mäns situation, både skillnader och likheter, är en förutsättning för att arbeta med jämställdhetsintegrering.

Könsuppdelad statistik är ett nödvändigt verktyg för att göra jämställdhetsanalyser eftersom statistiken synliggör flickors/kvinnors och pojkars/mäns behov, förutsättningar och livsvillkor. Det innebär att all statistik som relaterar till individer måste vara insamlad, analyserad och presenterad indelad efter kön och ska spegla jämställdhetsfrågor och problem i det åländska samhället. På det området kan uppföljningen av programmets indikatorer uppdelad enligt kön bidra till en ökad kunskap.

I ramprogrammet för den åländska jämställdhetspolitiken och jämställdhetsarbetet kan man läsa att den åländska arbetsmarknaden har en given roll gällande kvinnors och mäns

ekonomiska situation eftersom största delen av inkomsterna härrör från förvärvsinkomster. Dessa ligger i sin tur som grund för sjukersättningar och framtida pensioner.

Sysselsättningsgraden på Åland är hög och i stort sett densamma som i övriga Nordiska länder. Det ovanliga, vid jämförelser med andra länder, är att sysselsättningsgraden för kvinnor totalt sett, sedan år 2004 varit högre än för män. I åldrarna 25-39 år är en något större andel av männen sysselsatta men i övrigt är kvinnornas sysselsättningsgrad något högre. Moderskaps- och faderskapsledigheter räknas som sysselsättning. Kvinnor födda utanför Norden har en lägre sysselsättningsgrad än kvinnor födda i Norden. Detta beror till största delen på att de i hög grad står utanför arbetsmarknaden.

Det senaste tio åren har männens arbetslöshetsgrad på Åland varit något högre än kvinnornas. Arbetsmarknaden uppvisar både en horisontell och en vertikal könssegregering. Den horisontella segregeringen innebär att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och olika branscher. Den offentliga sektorn domineras av ett stort antal kvinnor som även återfinns inom privata sektorn medan männens antal är högre i privata näringslivet och som egenföretagare. Kvinnor återfinns, inom vård, omsorg och sociala tjänster samt inom utbildning och offentlig förvaltning. Männen återfinns inom privata verksamheter som transport, handel, industri och bygg (ÅSUB, Skillnader i kvinnors och mäns ekonomiska situation. Landskapsbudgeten 2012).

Den vertikala könssegregeringen betyder att kvinnor och män inte finns på samma hierarkiska nivåer. På högre chefspositioner i företagen är mansdominansen stark. Kvinnor som chefer finns i huvudsak i den offentliga sektorn. I flertalet organisationer har kvinnor oftare sämre utvecklings- och karriärmöjligheter än män. Det kan finnas strukturer och processer, präglade av kön, som vidmakthåller maktdominansen. Könsmakt kan ses som mansmakt vilket innebär att maktpositioner innehåses av män och att manliga principer och intressen har företräde. Mansdominansen visar sig i att kvinnor har sämre löner och pensioner, fler rutinarbeten, sämre utvecklingsmöjligheter och mindre egenkontroll på arbetsplatsen. Detta kan legitimeras av okunskap och föreställningar om att kvinnor inte vill pröva på andra kvalificerade arbeten eller att de inte innehar rätt kompetens.

Landskapsregeringen konstaterar att universitet och högskolor i Norden utexaminerar varje år ett stort antal kompetenta personer och idag är en majoritet av dem kvinnor. Forskningsrapporter visar att könsblandade miljöer – liksom andra blandningar av kategorier – är effektivare och mera lönsamma än enkönade miljöer. Landskapsregeringen konstaterar att det är en överlevnadsfråga för Åland att de bästa förmågorna rekryteras oavsett kön och man pekar också på den i många fall utnyttjade resurs som inflyttade kvinnor och män utgör i detta sammanhang.

Enligt ramprogrammet har landskapsregeringen uppmuntrat det åländska näringslivet till att kartlägga strukturella hinder för kvinnors utvecklings- och karriärmöjligheter. Vidare har landskapsregeringen konstaterat att man genom att säkerställa kvinnors plats i styrelser tillgodoser den allmänna strävan efter ett jämställt samhälle tillika som kvaliteten och lönsamheten höjs. De gemensamma samhällsliga utbildningsinvesteringarna utnyttjas bättre samtidigt som en högre och säkrare lönsamhet i bolagen erhålls. Landskapsregeringen har strävat till att landskapets egna bolag och verksamheter har en styrelsesammansättning där könsfördelningen är minst 40 procent kvinnor eller män.

Trots jämställdhetslagen, EU-lagstiftningen och internationella konventioner har enligt ramprogrammet inte principen om lika lön för lika och likvärdigt arbete kunnat förverkligas. Löneskillnaderna kan inte enbart förklaras med den segregerade arbetsmarknaden, arbetserfarenhet eller utbildningsnivå. Man kan konstatera att kvinnors höga utbildningsnivå inte gett ekonomisk utdelning i form av högre löner i motsvarande grad. Den könssegrerade arbetsmarknaden innebär att kvinnor och män arbetar inom olika yrken, på olika befattningar och inom olika sektorer vilket i sin tur betyder att löneskillnaderna mellan kvinnor och män är en mycket mångfacetterad och komplicerad fråga. Faktorer som generellt bidragit till att i någon mån minska löneskillnaderna är kollektiv- och tjänsteavtalsuppgörelser, lönesystem som grundar sig på arbetets krav samt jämställdhetsplaner och lönekartläggningar på arbetsplatserna. Även andelen kvinnor bland direktörer och chefer har i någon mån ökat. Å andra sidan har den traditionella uppdelningen av yrken inte förändrats: män gör fortfarande ”mansjobb” och kvinnor gör ”kvinnojobb”. Jämställdhetslagen talar om lika lön för likvärdigt arbete och den statistik som finns idag ger inte svar på de frågeställningar som då aktualiseras. Skillnaderna mellan kvinnors och mäns löner kan ses som värdediskriminering. Det innebär att de arbeten som kvinnor i huvudsak utför värderas lägre än de arbeten som män utför.

Arbetsrätten hör med vissa undantag till rikets lagstiftningsbehörighet. Detta innebär att behörigheten gällande jämställdhetsfrågor är delad mellan riket och Åland. Landskapets och kommunernas tjänstemän hör till landskapets behörighet medan statstjänstemän och privaträttsligt anställda, inklusive privaträttsligt anställda hos landskapet och kommunerna hör till rikets behörighet. Förvaltningsärenden om jämställdhet mellan kvinnor och män som hör till landskapets behörighet handläggs sedan år 2007 av landskapets diskrimineringsombudsman.

2.3. Betydande problem och åtgärder för att lösa dem

I början av programimplementeringen fanns ett tryck på finansiering för teknikutveckling inom kunskapsintensiva företag. I samband med att den allmänna konjunkturen ändrades, försämrades dock finansieringsmöjligheterna för dessa företag och tyngdpunkten flyttades över till områden som syftar till att stärka entreprenörskap bland små och medelstora företag, framförallt samverkansprojekt där nyttan av projektet tillfaller flera företag och investeringar av mer turistisk inriktning. Under senare delen har efterfrågan på produktutvecklingar igen ökat och det även hos redan etablerade företag.

Programmet har varit smalt inriktat och genomförandet har brottats med svårigheter särskilt när det gäller att trygga den egna finansieringen i projekt som erhållit stöd i synnerhet när det gäller att utveckla en ny produkt eller tjänst med en högre riskfaktor. Många utvecklingsprojekt och nya affärsidéer har dessutom varit komplexa och svårbedömda.

För att främja utvecklingen med hjälp av ny teknologi och innovationer i det åländska näringslivet och för att få en extern bedömning tecknade Ålands landskapsregering och Tekes – utvecklingscentralen för teknologi och innovationer, under slutet av år 2012 ett samarbetsavtal gällande utvärdering av finansieringsansökningar. Avtalet avsåg ansökningar om forsknings-, utvecklings- och innovationsprojekt som inkommer till Ålands landskapsregering av på Åland verksamma företag.

Samtliga ärenden gällande produktutveckling har förts till Tekes för utlåtande. I ett fall av dessa föranledde utvärderingen ett avslag på finansieringsansökan. Utvärderingarna har

utgjort ett verktyg i beredningen och ett viktigt bollplank för ärendehandläggningen inom förvaltningen.

Beträffande svårigheterna med bristande egenfinansiering har förvaltningsmyndigheten i det nya godkända strukturprogrammet för 2014-2020 infört alternativa finansieringsformer såsom offentligt riskkapital. Riskkapital utgör ett alternativ i de fall där den traditionella kreditmarknaden inte kan erbjuda små företag med en mer riskfylld affärsidé en normal företagskredit. Genom instrumentet prövas samtidigt affärsidén på den privata marknaden enär offentlig medfinansiering i ett riskkapitalprojekt förutsätter minst hälften externt privat kapital. Produktutvecklingsbidrag ingår inte längre i det nya programmet.

Ifråga om antal organisationer som utökar andelen förnyelsebar energi får konstateras att de förprojekteringar/förstudier som genomförts men som inte kunde konkretiserats till konkreta investeringar eller produkter har indikerat ett behov av en övergripande strategi och klara målsättningar för att motivera de olika aktörerna i önskad riktning. Det finns dock en allmän uppfattning att miljöteknologi kan erbjuda möjligheter för företag på Åland särskilt inom energieffektivisering, sjöfart samt energiproduktion. För att generera en större efterfrågan gjordes under programperioden en ändring som skulle bredda finansieringsmöjligheterna och gruppen potentiella stödmottagare. Den genomförda ändringen resulterade ändå inte på önskvärt sätt. Det som efterfrågats på marknaden och de möjligheter som erbjudits inom programmet 2007-2013 har inte kunnat förverkligas fullt ut utifrån de förväntade målsättningarna.

Inför framtiden kan kunskapshöjande insatser för majoriteten av de små ”levebrödsföretagen” på Åland avseende energieffektiverande åtgärder för stärka konkurrenskraften stödas ur det nya programmet 2014-2020. Även små innovativa tillväxtföretag i en sådd-, start eller expansionsfas av företagets livscykel och mogna små företag med nyutveckling kan stödjas genom riskkapitalfinansiering för produktion av förnyelsebar energi. De föreslagna åtgärderna är anpassade till programmets begränsade budget varvid större infrastrukturella åtgärder inom området inte är möjligt för finansiering.

2.4. Förändringar i genomförandet av det operativa programmet

Programmet har genomförts parallellt med lågkonjunkturen och den ekonomiska utvecklingen. Programmets prioriteringar har trots lågkonjunkturen under hela perioden varit relevanta för de uppställda målsättningarna i programmet och det har inte i funnits anledning att göra större justeringar. Behovet av ökade förädlingsgrader inom bl.a. industrin, utvecklad teknologinivå och ökad självförsörjningsgrad inom energi och hållbar energiförsörjning har under hela programperioden varit lika viktiga och prioriterade områden för den åländska ekonomin att utveckla. Ändringar i unionens politik, den nationella politiken eller andra lagstiftningsåtgärder har inte heller föranlett behov av justeringar av programmet under perioden. Justeringar i förhållande till övriga finansieringsinstrument eller EU-finansierade program på Åland har heller inte varit aktuellt.

En programjustering vilket beskrivits i kapitel 2.3. gjordes under programperioden då efterfrågan inom området för förnyelsebar energi varit svagt. Ändringen gjordes i syfte att öka efterfrågan på finansiering från etablerade företag inom områdena miljö och förnyelsebar energi. Trots riktad information till potentiella stödmottagare steg inte efterfrågan på finansiering nämnvärt.

2.5. Betydande förändringar enligt artikel 57 i förordning (EG) nr 1083/2006

I samband med finansieringsbesluten har förvaltningsmyndigheten uppställt villkor för företagsstöden (näringsstödslagen 2008:110). Ett stöd har kunnat återkrävas under vissa förutsättningar. Det blir aktuellt om förutsättningarna för beviljandet av stödet väsentligt har förändrats och vid produktiva investeringar om stödmottagaren inom fem år för stora företag och tre år för små och medelstora företag efter att stödet betalats ut utan vägande skäl inställt eller i väsentlig grad inskränkt den verksamhet som ligger till grund för stödet²⁶.

De beslut om återkrav som förvaltningsmyndigheten fattat (kapitel 2.7.4) har inte berott på ett brott mot reglerna om insatsernas varaktighet.

2.6. Komplementaritet med andra instrument

Landskapsregeringen har under programperioden 2007-2013 ansvarat för fyra åländska EU delfinansierade program; Företagande och innovationer med finansiering från regionalfonden (ERUF), Kompetens och delaktighet med finansiering från socialfonden (ESF), ett särskilt underprogram (till Finlands) för fiskerinäringen med finansiering från fiskerifonden (FFU) samt Ålands landsbygdsutvecklingsprogram med finansiering från jordbruksfonden (EJFLU). Samtliga program har implementerats av Ålands landskapsregering.

De olika programmen har geografiskt omfattat hela Åland och har haft innehållsmässiga beröringspunkter. Avgränsning mellan de olika programmen har funnits inskrivna i de olika programdokumenten.

Inom regionalfondsprogrammet har åtgärderna i huvudsak riktats till företag och organisationer. Endast mikroföretag har kunnat söka finansiering ur landsbygdsutvecklingsprogrammets åtgärd 312 Etablering och utveckling av företag. Lantbrukare har varit hänvisade till landsbygdsprogrammet.

I regionalfondsprogrammet har det funnits beröringspunkter till landsbygdsutvecklingsprogrammets första och tredje axel när det gäller innovationer, miljö i form av förnyelsebar energi och energieffektivitet samt turism. Projektfinansiering för utveckling av nya produkter och tjänster samt förprojekteringar och utveckling av energieffektiveringsprogram har under 2014 beviljats inom regionalfondens program. Inom landsbygdsutvecklingsprogrammet har den åtgärd som möjliggör finansiering för utveckling av nya produkter, processer och tekniker inom jordbruks- och livsmedelssektorn samt inom skogsbrukssektorn rönt svagt intresse och programfinansiering har beviljats endast ett projekt för produkt- och teknikutveckling inom trädgårdsodling. Finansiering för bearbetning av råmaterial till bioenergi samt produktion av bioenergi baserat på råmaterial från lantbruk och som huvudsakligen används inom lantbruket beviljades inte från landsbygdsutvecklingsprogrammet även om möjligheten funnits.

Finansiering av projekt som fokuserat på regionalt större betydelsefulla investeringar i turism av infrastrukturell karaktär har erhållit finansiering från regionalfonden. Finansiering har även beviljats för utvecklande av samarbetsprojekt kring matupplevelser knutet till turism. Inom landsbygdsutvecklingsprogrammet fanns möjlighet att finansiera mikroföretag för utvecklande av logikapacitet upp till 50 bäddplatser inom den landbaserade turismen.

²⁶ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 57, ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 539/2010

Fiskeriprogrammet har haft kopplingar till regional konkurrenskraft när det gäller kompetens och näringslivsutveckling men även till landsbygdsutvecklingsprogrammet när det rör lokal utveckling. Näringsidkare inom fiskerinäringen, fiskare och fiskeriföretag har dock inte kunnat erhålla stöd från de övriga programmen.

I förhållande till socialfondsprogrammet har avgränsningen varit tydlig då det inte varit möjligt att finansiera sammanhållande utbildningsåtgärder inom regionalfonden.

I programmet Central Baltic Interreg IV A Programme har Åland ingått som aktiv part i underprogrammet Archipelago and Islands bestående av regioner med skärgård och öar. Programmet har erbjudit förutsättningar att driva större projekt i samarbete med andra regioner och har därmed fått större spridningseffekt än regionala projekt inom småföretagande, landsbygdsturism, förnyelsebar energi, innovationer etc. Landskapsregeringen har under programperioden (2007-2013) förordat och beviljat medfinansiering till ett drygt tiotal samarbetsprojekt inom områden som ökat miljömedvetande, hållbar turism, stödande av innovationer och förbättrad konkurrenskraft, förbättrade livsbetingelser och social inklusion, aktivt ungdomsarbete i skärgården speciellt bland ungdomar samt hållbar infrastruktur (<http://projects.centralbaltic.eu/>).

2.7. Övervakning och utvärdering

2.7.1. Administration vid förvaltningsmyndigheten

För att säkerställa principen om åtskillnad av funktioner i enlighet med *allmänna förordningens* krav²⁷ har allmänna byrån vid näringsavdelningen handhaft programmets genomförande, förvaltning och uppföljning, vilket i huvudsak omfattat de uppgifter som regleras i samma förordning artikel 60. Redovisningsbyrån vid finansavdelningen har skött vissa uppgifter som hör till förvaltande myndighet såsom bokföring och betalningsförmedling.

Allmänna byrån vid finansavdelningen har skött den attesterande myndighetens uppdrag (se kapitel 2.7.10.).

2.7.2. Ansökningar om programfinansiering

2015

Under 2015 mottog den förvaltande myndigheten ännu ansökningar om programfinansiering. Det sista nya finansieringsbeslutet fattades 21.10.2015.

2007-2016

Ansökningar om programfinansiering har i huvudsak lämnats in löpande under hela programperioden. Blanketter har funnits utlagda på landskapsregeringens hemsida <http://www.regeringen.ax/>

Beslut om programfinansiering har fattats i överensstämmelse med gällande nationell och EU-lagstiftning. Vid beviljandet av finansiering har urvalskriterierna såsom de är definierade och godkända av övervakningskommittén och landskapsregeringen beaktats. Programmets fastställda indikatorer för uppföljning av projekt har iakttagits i uppgjorda

²⁷ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 58 b.

ansökningshandlingar och uppföljningsblanketter. Dessa har följts upp under hela projektgenomförandet inkluderande en uppföljning då projektet är avslutat och två år senare. De har utgjort underlag för bedömningen av direkta och mer varaktiga resultat (se kapitel 2.1).

2.7.3. Betalningar

Blanketter för ansökan, kostnadsredovisningar och uppföljning utarbetades av näringsavdelningen under 2008. Principerna för stödberättigande utgifter som fastställdes av landskapsregeringen den 25 januari 2008 (reviderade den 24 januari 2013²⁸) och programmets urvalskriterier av den 18 mars 2008 har varit styrande under programgenomförandet. En handbok har givit ger en övergripande bild av vad det i praktiken innebär att genomföra ett EU projekt. Handboken har fungerat som en hjälp för den som haft för avsikt att driva ett projekt och ansöka om finansiering från fonden.

Blanketter har funnits finns utlagda på landskapsregeringens hemsida <http://www.regeringen.ax/>

2015-2016

Under 2015 verkställdes betalningar till ett sammanlagt belopp om 825 528,50 euro (offentlig finansiering).

Den sista och enda utbetalningen för år 2016 verkställdes den 27 januari till ett belopp om totalt 12 976,03 euro (offentlig finansiering).

Förvaltningsmyndigheten har sedan hösten 2014 överlämnat två betalningsmaterial för perioderna 01.10.2014-31.10.2015 och 1.11.2015-27.1.2016 till den attesterande myndigheten (se kapitel 2.7.10). I det förstnämnda betalningsmaterialet har ingått utgifter för tekniskt stöd.

2007-2016

Vid avslutande av programperioden uppgick de offentliga utgifterna (2007-2016) till 5 983 998,79 euro, vilket motsvarar 96 procent av programmets finansieringsram. Av dessa har förvaltningsmyndigheten betalat ut 5 460 284,56 euro och resterande offentlig finansiering har finansierats genom andra moment i budgeten för landskapet Åland samt med kommunal finansiering (523 714,23 euro). Regionalfondens andel av de offentliga utgifterna uppgår till 50 %.

De sammanlagda betalningsmaterialen under 2007-2016 tillsammans med kommissionens förskottsbetalningar²⁹ har under hela programperioden med undantag för det sista åtagandet i

²⁸ Kravet på kostnadseffektivitet och konkurrensutsättning förtydligades och möjligheten till ersättning för eget arbete ströks.

²⁹ Kommissionen har verkställt tre förskottsutbetalningar från fonden om 234 416,40 euro motsvarande 7,5 % av den godkända finansieringsplanen. Förskottsutbetalningarna utgör regionalfondens andel av de betalningar landskapsregeringen utanordnar till programmets stödmottagare och kommer att regleras i samband med avslutande redovisning av programmets utgifter.

samband med programmets avslutande, räckt till för att undvika ett förfarande från kommissionens sida om automatiskt återtagande av fondens medel³⁰.

Enligt regelverket skall all ränta som genereras av förhandsfinansieringen överföras till det berörda operativa programmet och betraktas som medlemstatens resurs i form av nationellt offentligt bidrag och skall deklarerats till kommissionen när det operativa programmet slutgiltigt har avslutats³¹. De upplupna ränteintäkterna som uppstått på basen av de förskottrade fondmedlen från kommissioner har återförts till programmet för finansiering av den nationella delen av programmets kostnader genom landskapsregeringens beslut den 20 december 2016. Ränteintäkterna uppgick totalt till 12.570,24 euro.

2.7.4. Kontrollförfarandet vid förvaltningsmyndigheten

Administrativ kontroll eller skrivbordsgranskning

Samtliga ansökningar om utbetalningar har beretts vid näringsavdelningens allmänna byrå och följt rutinerna i godkänd systembeskrivning. I arbetet har använts en checklista³² som säkerställer en systematisk kontroll av stödmottagarnas kostnadsredovisningar. Vid behov har nödvändiga kompletteringar begärts in. I regel har kopior begärts in av samtliga verifikat samt bevis för att de är betalda. Efter granskning och godkännande har beslut om utbetalning fattats varefter utbetalningen registrerats i det datoriserade projektregistret.

Betalbarhet

Utöver administrativ kontroll har ett antal utanordningar kontrollerats genom stickprovsmässigt urval. Granskningarna har gjorts på finansavdelningens redovisningsbyrå och i enlighet med en särskild checklista för utbetalning³³.

Stickprovskontrollerna har slumpmässigt tagits på utanordningarna. Under år 2015 har sammanlagt 4 utanordningar av totalt 42 granskats, dvs. 9,52 procent. Under år 2016 har enbart en utbetalning gjorts och den har inte varit föremål för stickprovsgranskning. Ser man till hela programperioden har granskningen omfattat 26 av totalt 249 utbetalningar vilket utgör 10,4 procent. I relation till det faktiska utbetalda beloppet så har 9,12 procent granskats under programperioden.

Granskningarna har innehållit ett flertal kontrollåtgärder. Bland annat har kontrollerats att utbetalningarna är införda i projektregistret och att utanordningarna är korrekta i förhållande till näringsavdelningens undertecknade checklista³⁴.

För att garantera säkerheten i finansavdelningens rutiner har en person inte ensam utfört betalningsuppdrag. För att säkerställa separering av funktioner och ha en oberoende granskning och kontroll har en och samma person inte verkställt utbetalningar och bokfört. Eventuella avvikelser mellan projektregistret och bokföringen som upptäckts i avstämningar har rapporterats till näringsavdelningen för korrigeringsåtgärder.

³⁰ I den händelse att de fondmedel kommissionen årligen tilldelar landskapsregeringen inte upparbetas (=betalningar) inom en angiven tidsfrist kan kommissionen dra in dessa. "N+2 regel" i rådets förordning (EG) 1083/2006 art 93.

³¹Rådets förordning (EG) 1083/2006 artikel 83

³² Handlägningsrapport för granskning av rekvisition

³³ Checklista utanordningskontroll

³⁴ Handlägningsrapport för granskning av rekvisition

Kontroll på plats

2015-2016

Under åren 2015-2016 har sex projekt kontrollerats på plats varav för ett projekt gjordes ett uppföljningsbesök³⁵. Under 2016 verkställdes endast en utbetalning. Kontrollförfarandet har innefattat en administrativ kontroll (skrivbordsgranskning) av ansökan om utbetalning och ett kontrollbesök på plats. Kontrollerna har gjorts av personal vid näringsavdelningens allmänna byrå och dokumentation från dem har gjorts i en handlägningsrapport. Därefter har uppgifterna registrerats i ett informationssystem (projektregister)³⁶. Den attesterande myndigheten har fått ta del av handlägningsrapporterna.

Metoden för urval av kontrollprojekt har varit storleken på programfinansiering (offentlig finansiering överstigande 100 000 euro) och bedömning av risk. En bedömning av risk har kunnat utgöra en stödmottagare som sedan tidigare saknat erfarenhet av att administrera ett EU-projekt, ett pilotprojekt eller att erfarenheter från tidigare projekt har påkallat ett behov av kontroll på plats.

Under 2015-2016 har ett slumpmässigt urval inte gjorts då antalet nya ansökningar varit begränsat och bedömningen av risk för dessa likaså bedömts som liten.

Efter genomförda granskningar uppgick de kontrollerade stödberättigande utgifterna till ca 14 procent av de sammanlagda stödberättigande utgifterna år 2015-2016 exklusive tekniskt stöd.

2007-2016

Sammanlagt 24 procent av de sammanlagda stödberättigande utgifterna exklusive tekniskt stöd har kontrollerats under perioden 2007-2016. Av 70 projekt vilka beviljats finansiering från programmets början har sammanlagt 45 projektkontroller gjorts av 41 projekt vilket utgör ca 59 procent av projektstocken.

Kontrollerna har inte medfört ytterligare åtgärder utöver de utgifter vilka upptäckts i skrivbordsgranskningen och som bedömts som icke stödberättigande. Sammanlagt uppgick de icke stödberättigade utgifterna av de kontrollerade utgifterna till 12 procent för 2015-2016 och ca 6 procent för hela programperioden.

Återkravsförfaranden och misstanke om oegentlighet

I samband med finansieringsbesluten har landskapsregeringen uppställt villkor för företagsstöden (näringsstödslagen 2008:110). Ett stöd har kunnat återkrävas under vissa förutsättningar. Det blir aktuellt om förutsättningarna för beviljandet av stödet väsentligt har förändrats och vid produktiva investeringar om stödmottagaren inom fem år för stora företag och tre år för små och medelstora företag efter att stödet betalats ut utan vägande skäl inställt eller i väsentlig grad inskränkt den verksamhet som ligger till grund för stödet³⁷.

Vid misstanke om att en oegentlighet uppkommit i samband med ett kontrollförfarande så ska varje oriktighet som har varit föremål för *administrativa eller rättsliga undersökningar* anmälas till kommissionen³⁸. Ett undantag från regeln som fråntar medlemsstatens rapporteringsskyldighet är oegentligheter som avser belopp som belastar Europeiska gemen-

³⁵ Allmänna förordningen (EG) 1083/2006 art. 60

³⁶ Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 artikel 14 bilaga III del B

³⁷ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 57, ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 539/2010

³⁸ Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 artikel 28

skapernas allmänna budget med *mindre än 10 000 euro*³⁹. Sådana oegentligheter skall endast rapporteras ifall kommissionen uttryckligen begär det.

Landskapsregeringen har den 25.1.2011 beslutat att återkräva ett belopp om 716,90 euro av ett utbetalt stöd för felaktigt beräknad arbetspensionsavgift. Det felaktiga beloppet har återbetalats. Felaktigheten har inte anmälts till OLAF med hänsyn taget till det ringa beloppet.

Under 2011 lämnade förvaltningsmyndigheten in en inledande anmälan om misstanke om oegentlighet till kommissionen. Oriktigheten uppmärksammades i samband med en oberoende revision. Granskningen av ärendet slutfördes i början av år 2012 och resulterade i att förvaltningsmyndigheten i slutet av februari fattade beslut om att återkräva 25 509,08 euro motsvarande konsultkostnader vilka inte bedömdes vara kostnadseffektiva. Den 22 maj 2012 försattes stödmottagaren i konkurs genom ett beslut i tingsrätten och den 4 oktober 2013 fattade tingsrätten beslut om att konkursen förfaller då konkursboet saknar medel för betalning av kostnaderna för konkursförfarandet.

Projektet har rapporterats till OLAF (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning) och i mars 2014 har den attesterande myndigheten i sin rapportering av verkställda och öppna återkrav redovisat för och anfört skäl till varför det återkrävda beloppet inte kunde återbetalas⁴⁰. Kommissionen har därefter haft möjlighet att inom ett år begära in ytterligare upplysningar. Såvida kommissionen inte skulle begära in ytterligare information inom 1 år kunde medlen täckas av programmet. Landskapsregeringen har under 2014 -2016 inte fått begäran om ytterligare information i ärendet.

Den 3 april 2014 fattade Ålands landskapsregering till följd av felaktigt beräknade lönebikostnader beslut om att återkräva 433,17 euro varav regionalfondens andel utgör 309,41 euro. Det felaktiga beloppet har återbetalats. Felaktigheten har inte anmälts till OLAF med hänsyn taget till det ringa beloppet.

Den 25 november 2016 fattade Ålands landskapsregering till följd av felaktigt beräknat stöd beslut om att återkräva 511,20 euro varav regionalfondens andel utgör 255,60 euro. Det felaktiga beloppet har återbetalats. Felaktigheten har inte anmälts till OLAF med hänsyn taget till det ringa beloppet.

Den 22.12.2015 beslöt Ålands landskapsregering avslå en anhållan om slutbetalning för utvecklande av en prototyp till en ny båtmodell driven av el eftersom förutsättningar för utbetalning av stödet och slutförandet av projektet väsentligt förändrats till följd av Ålands Tingsrätts beslut av den 17.12.2015 om försättande av stödmottagaren i konkurs. Landskapsregeringen beslöt samtidigt att inte återkräva det utbetalda stödet om 25 668,33 euro.

Det utbetalda stödet om 25 668,33 euro uppmärksammades senare i samband med en oberoende revision. Förvaltningsmyndighetens granskning av ärendet slutfördes i början av år 2017 och resulterade i att landskapsregeringen fattade beslut om två återkrav. Det första återkravet om 237,60 euro (beslut 3.1.2017) motsvarar ett stöd för en icke stödberättigande kostnad. Det andra beslutet om att återkräva det resterande beloppet om 25 430,73 euro (14.2.2017) grundar sig på uppgifter vilka kommit fram i konkursärendet som ger skäl för

³⁹ Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 artikel 36

⁴⁰ Tabell 3 bilaga XI förordning (EG) nr 1828/2006, ändrad genom 846/2009

landskapsregeringen att misstänka att de uppgifter som sökanden påvisat i samband med finansieringsansökan varit felaktiga och vilseledande.

Förvaltningsmyndigheten har i det aktuella ärendet i februari år 2017 gjort en inledande anmälan till OLAF (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning)

2.7.5. Riskanalys (egen utvärdering) vid förvaltningsmyndigheten

Som ett led i god förvaltning och som en fortlöpande process rekommenderade kommissionen att förvaltningsmyndigheten under programperioden inom ramen för sin verksamhet skulle utföra egen utvärdering⁴¹ för att säkerställa kvaliteten i programgenomförandet. Genom att identifiera eventuella risker och utvärdera dem och vid behov vidta förbättringsåtgärder kunde genomförandet av det operativa programmet förbättras.

Förvaltningsmyndigheten har i samband med genomförda egenutvärderingar även tagit hänsyn till rekommendationer och synpunkter som framkommit i samband med genomförda systemrevisioner.

I de riskanalyser som gjordes under åren 2008-2013 bedömde förvaltningsmyndigheten att rutinerna generellt varit goda men att det funnits utrymme för förbättringar framförallt beträffande intern utbildning, information och kommunikation. Återkommande uppmärksamhet riktades mot befintligt IT-systemen för övervakning och rapportering vilka behövde förbättras (nyckelelement 6). Det konstaterats även att det saknades ett formellt förfarande för nödvändiga förebyggande och korrigerande åtgärder där systematiska fel upptäckts genom revision (nyckelelement 7).

Som ett led i arbetet med egenutvärdering förbättrade förvaltningsmyndigheten under 2009 rutinerna kring dokumentationen i de upprättade handlägningsrapporterna för kontroll på plats (nyckelelement 4). I analysen 2010 bedömdes kontroll på plats förfarandet (nyckelelement 4) som ändamålsenlig genom att denna i regel utfördes innan den första utbetalningen. Det konstaterades ändå finnas ett behov att införa en rutin med en kompletterande kontroll på plats för projekt som bedömdes riskfyllda.

Förvaltningsmyndigheten förtydligade under 2011 informationen kring stödberättigande utgifter (nyckelelement 3) och tydliggjorde stödmottagarens rättskydd genom att fatta beslut om utbetalning innan denna verkställdes. Till varje sådant beslut bifogades en besväransvisning.

⁴¹ För att utföra en egenutvärdering har kommissionen utarbetat ett verktyg uppdelat efter sju nyckelelement;

1. Tydlig definition, uppdelning och avgränsning av funktioner inom förvaltande myndighet och i förhållande till en eventuell intermediär organisation
2. Lämpliga procedurer för att göra projekturval
3. Adekvat information och strategi för att erbjuda vägledning till stödmottagare
4. Adekvat verifiering av administrativ kontroll och kontroll på plats
5. Adekvat audit trail
6. Tillförlitliga system för redovisning, övervakning och finansiell rapportering
7. Nödvändiga förebyggande och korrigerande åtgärder vid eventuell upptäckt av systemfel uppdagad vid en revision

Under varje nyckelelement har kommissionen definierat ytterliga detaljfrågor vilka besvaras av den som utfört riskanalysen.

Under 2014-2015 har förvaltningsmyndigheten inte uppdaterat tidigare gjorda riskanalyser utan konstaterat att de svagheter som i tidigare analyser har identifierats för nyckelelement 6 och 7 kvarstår och att dessa iakttagelser måste beaktas vid utformningen av förvaltnings- och kontrollsystem för nästa programperiod vilket skall inkludera ett utvecklat IT-system.

Under 2014 påbörjades ett sådant utvecklingsarbete med sikte på programperioden 2014-2020. En förstudie skulle utröna hur ett systemstöd för digital hantering av såväl ansökningar som en fullständig digitalisering av handlägningsprocessen kunde genomföras. Inom ramen för det arbetet togs ett översiktligt förslag på systemlösning fram. Förslaget omfattade en webbportal där sökanden skulle identifiera sig och hanterat sina ansökningar och sin kommunikation med landskapsregeringen samt ett handläggarstöd integrerat med befintligt ärendehanteringssystem.

Inom ramen för ett ramavtal för upphandling av IT-konsulttjänster inom kompetensområdet ärendehantering påbörjades därefter under hösten 2014 nästa fas omfattande projektledning, arkitektur och design, vilken även innefattade en kravspecifikation. Genomförandet av den centrala genomförandefasen i ärendehanteringsprocessen för ansökan, tilldelning och uppföljning av det enskilda EU-stödet påbörjades i januari 2015 och har fortsatt år 2016.

2.7.6. Löpande utvärdering

I samband med övergången till programperioden 2007-2013 reviderades även metoderna för utvärdering. Det skedde en övergång mot en mer flexibel, behovsbaserad utvärdering, en s.k. pågående utvärdering. Den pågående utvärderingen beskrevs som en *process* som betonade behovet av en starkare koppling mellan övervakning (uppföljning av indikatorer) och utvärdering å ena sidan och mellan dessa två sammanlänkade åtgärder och beslutsfattande å andra sidan.

Övervakningskommittén godkände i maj 2009 en utvärderingsplan som skulle tjäna som ett ramverk för den pågående utvärderingsprocessen men även vara flexibel med hänsyn tagen till programmets begränsade finansiella ram och inriktning. Den gemensamma övervakningskommittén för de åländska operativprogrammen fungerade som styrgrupp för den löpande utvärderingen.

Övervakningskommittén/styrgruppen har tagit del av den löpande utvärderingen i samband med analys av programgenomförandet och uppföljningen av övervakningsindikatorerna kontinuerligt i samband med sina möten. Som ett resultat av den löpande utvärderingen omfattade övervakningskommittén förvaltningsmyndighetens förslag till programändring år 2010. Ändringsförslaget syftade till att öka efterfrågan på programfinansiering och ytterligare betona vikten att få med projekt med uttalad miljöinriktning (se kapitel 2.4). Dessvärre ökade den föreslagna programändringen inte efterfrågan på finansiering i den utsträckning man önskade.

I maj 2011 konstaterade övervakningskommittén att endast ett fåtal projekt slutförts och beslöt senarelägga en eventuell extern utvärdering av programmet.

Övervakningskommittén beslöt senare på höstmötet 2011 omfatta förvaltningsmyndighetens förslag till egenutvärdering av Ålands två strukturfondsprogram (ERUF och ESF). Man

konstaterade att den löpande utvärderingen gav en bra bild av programgenomförandena hittills och presenterade som alternativ ett upplägg med egenutvärdering.

Landskapsregeringen arrangerade i maj 2011 ett öppet seminarium för att presentera grunddragen i Europas 2020-strategi och Europaparlamentets och rådets förslag till nya förordningar perioden 2014-2020. Seminariet genomfördes som en del av egenutvärderingen med deltagare från programmets partnerskap, externa föreläsare, tidigare utvärderare och övriga intresserade. Seminariet innehöll information kring lärdomar och erfarenheter från programperioden 2007-2013 och en överblick av trender inom den åländska samhällsekonomin. Egenutvärderingen i kombination med information om lagstiftningsförslagen inför nästa programperiod 2014-2020 utgjorde ett avstamp för framdriften och utarbetande av nya programförslag för programperioden 2014-2020.

2.7.7. Övervakningskommittén

Landskapsregeringen utsåg den 25 oktober 2007 medlemmar och ersättare i en *gemensam övervakningskommitté* för de operativa programmen för europeiska regionala utvecklingsfonden och socialfonden på Åland 2007-2013. Kommitténs sammansättning representerade programmets partnerskap⁴².

Medlemmarna har representerat följande organisationer;

- Ålands Näringsliv r.f.
- Ålands Natur och Miljö r.f.
- Jämställdhetsenheten
- Ålands kommunförbund
- FFC:s lokalorganisation på Åland

Därtill tillsatte landskapsregeringen representanter från näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen, social- och miljöavdelningen, finansavdelningen samt från EU-enheten inom kansliavdelningen (numera enheten för rättsliga och internationella frågor).

Övervakningskommitténs sammansättning har uppfyllt kraven på jämställdhet avseende medlemmarnas fördelning enligt kön. Avdelningschefen vid näringsavdelningen har fungerat som ordförande. Sekretariatsfunktionen för övervakningskommittén har likaså upprätthållits av näringsavdelningen. Europeiska kommissionens tjänstemän har på eget initiativ deltagit i kommitténs arbete som rådgivare.

Övervakningskommitténs uppgifter har varit att försäkra sig om att genomförandet av det operativa programmet har varit effektivt och av tillfredsställande kvalitet genom att:

- granska och godkänna kriterierna för urval av de insatser som finansieras samt godkänna varje översyn av dessa kriterier mot bakgrund av behoven för programplaneringen.
- regelbundet på grundval av handlingar som förvaltningsmyndigheten lämnat in se över hur långt man kommit i förverkligandet av de specifika målen i det operativa

⁴²Behöriga regionala, lokala, urbana och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, andra lämpliga organ som företräder det civila samhället, partner på miljöområdet, icke-statliga organisationer och organ som ansvarar för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män enligt (EG) nr 1083/2006 artikel 11

programmet.

- granska resultaten från genomförandet, särskilt förverkligandet av målen för varje prioriterat område och de utvärderingar av programmet som skulle göras.
- gå igenom och godkänna års- och slutrapporter om programmets genomförande.
- informeras om den årliga kontrollrapporten eller den del av rapporten som avsåg det berörda programmet och om kommissionens eventuella relevanta synpunkter efter genomgången av rapporten eller beträffande den delen av rapporten.
- föreslå förvaltningsmyndigheten sådan översyn eller genomgång av det operativa programmet som kunde bidra till att fondernas mål förverkligades eller till att förvaltningen av programmet, inbegripet den ekonomiska förvaltningen, förbättrades.
- granska och godkänna varje förslag till ändring av innehållet i kommissionens beslut om stöd från fonderna.

Programmets övervakningskommitté sammanträdde sammanlagt 17 gånger under hela programperioden, i regel två gånger per år, ett möte på våren/försommaren och ett höstmöte. På det första mötet har den utarbetat och i samförstånd med förvaltningsmyndigheten antagit en arbetsordning i syfte att fullgöra sina uppgifter.

På samma möte godkände kommittéen en kommunikationsplan för förvaltningsmyndigheten som haft ansvaret för programmets informationsåtgärder. På de efterföljande mötena har som en stående punkt presenterats aktuella lägesanalyser av programmet samt vidtagna åtgärder för att ge programmet offentlighet och publicitet i enlighet med den godkända planen. I lägesanalyserna har uppföljningen av programmets övervakningsindikatorer presenterats.

På vårmötena har de årliga rapporterna presenterats för granskning och godkännande av kommittén varefter de slutligt godkänkts av landskapsregeringen innan de skickats till kommissionen. På dessa möten har medlemmarna samtidigt fått information om den årliga kontrollrapport som revisionsmyndigheten årligen skickat till kommissionen åtföljt av ett yttrande där revisionsmyndigheten intygat att förvaltnings- och kontrollsystemen fungerat tillräckligt effektivt för att ge rimlig garanti för att utgiftsdeklarationerna och de underliggande transaktionerna har varit lagliga och korrekta.

På de flesta av kommitténs möten har mötesdeltagarna fått information om projekt som delfinansierats från antingen regional- eller socialfonden. Representanter för projekten har bjudits in till mötena.

Den 28 november 2008 konstaterades kommittén att efterfrågan på projektfinansiering i programmets inledningsskede varit gott men att en viss avmattning kunde skönjas. Under den föregående programperioden konstaterade man att ett liknande mönster iakttagits. Övervakningskommittén beslöt att näringsavdelningen till nästa möte skulle utarbeta en utvärderingsplan för programmet omfattande innehåll, ev. tematisk inriktning, utformning och tidtabell. Den beslöt samtidigt tillsvidare påta sig rollen som styrgrupp.

På mötet i maj följande år behandlades och godkändes en utvärderingsplan. Man beslöt att låta göra en eventuell extern oberoende utvärdering tidigast 2011 med beaktande av att det under 2010 ännu fanns mycket lite resultat att tillgå i uppföljningen då flertalet av projekten var fleråriga.

På höstmötet 2009 informerade förvaltningsmyndigheten om de rekommendationer kommissionen lämnat inför de årsrapporter (ERUF och ESF) som skall lämnas för år 2009 samt kommissionens godkännande av den reviderade beskrivningen av förvaltnings- och kontrollsystemen.

På samma möte behandlades kommissionens brev (10.11.2009) med rekommendationer för de operativa programmen med anledning av EU:s strategi för Östersjöregionen. Övervakningskommittén konstaterade att flertalet prioriteringar i strategin överensstämmer med de inriktningar som är inskrivna i det åländska ERUF och ESF programmet. I de efterföljande årsrapporterna och i denna slutrapport (bilaga 2) har programmets bidrag till strategin redovisats.

En utredare från Ålands statistik- och utredningsbyrå presenterade det aktuella konjunkturläget på Åland och prognoserna för 2009 och 2010. Övervakningskommittén kunde efter lägesanalys och presentation av konjunkturläget konstatera att antalet ansökningar om programfinansiering återspeglade den allmänna lågkonjunkturen och att kravet på egen finansiering var svår i synnerhet för företag där stödnivåerna inte var så höga. Det kunde konstateras att det fanns projekt som valt att avbryta projektet av denna orsak.

På höstmötet 2010 presenterade landskapsregeringen sitt arbete med revidering av reglerna för företagsstöd, vilken bl.a. innefattade öppnande av möjligheterna för exporterande företag att söka stöd för miljöinvesteringar såsom investeringar inom t.ex. avlopp, avfall, vatten samt förnyelsebar energi. Övervakningskommittén beslöt godkänna att programmet förtydligades genom en teknisk ändring i enlighet med det förslag som presenterades på mötet. I samband med det bedömdes att behovet av en eventuell programändring gällande programmets krav på kommersialisering av förnyelsebar energi bör utredas. Syftet med programändringen var att stimulera till flera ansökningar om programfinansiering inom området för förnyelsebar energi.

På mötet i maj 2011 fick kommittén information om landskapsregeringens beslut om förslag till programändring vilket övervakningskommittén på höstmötet 2010 gett förvaltningsmyndigheten i uppdrag att verkställa. Kommittén beslöt på samma möte senarelägga en eventuell utvärdering av programmet mot den bakgrunden att endast ett fåtal projekt slutförts.

Kommissionens representant informerade på samma möte om utmaningarna inför kommande programperiod 2014-2010. Några viktiga saker framhölls i presentationen d.v.s. att fokusera det framtida programarbetet på kostnadseffektivitet och att optimera mervärdet av investeringar vilket kräver innovativitet. För Ålands del konstaterades att inriktningen på det nuvarande programmet var i linje med målen för 2014+ och strategin och målsättningarna bedömdes fortsättningsvis som relevanta. Samordning och optimering av finansieringsinstrument rekommenderades för framtiden liksom att inte vara för riskovillig för att uppnå tillväxt. Vår mötet avslutades med projektpresentationer.

På höstmötet informerade kommissionens representant om status avseende inlämnat förslag till programändring. Samtidigt presenterades översiktligt innehållet i det lagstiftningspaket som kommissionen överlämnat till medlemsstaterna i oktober 2011 och det beredningsarbete som påbörjats inom ramen för en arbetsgrupp som tillsatts inom landskapsregeringen.

Övervakningskommitténs tidigare beslut att den löpande utvärderingen avrapporteras på höstmötet aktualiserade igen behovet av en eventuell extern utvärdering. Man konstaterade att den löpande utvärderingen hade givit en bra bild av programgenomförandet hittills och

omfattade därmed programförvaltningens presenterade alternativ med ett upplägg med egenutvärdering i form av en workshop med inbjudna deltagare såsom representanter för programmets partnerskap, externa föreläsare och tidigare utvärderare. Avsikten var att egenutvärderingen i kombination med information om lagstiftningsförslagen inför nästa programperiod 2014-2020 skulle utmynna i rekommendationer för framdriften av nya program. Övervakningskommittén beslöt omfatta förvaltningsmyndighetens förslag till egenutvärdering av programmet.

På mötet i maj 2012 fick kommittén information om att kommissionen godkänt förslaget till programändring den 13 april 2012.

Kommissionens representant informerade om programarbetet 2014-2020 och om ett s.k. positionspapper som kommissionen berett för varje medlemsland. Kommissionen informerade att de avsåg presentera sina rekommendationer över områden som föreslås bli prioriterade under nästa programperiod. Positionspappret var avsett som ett underlag för de kommande förhandlingarna med kommissionen.

På höstmötet presenterades den strategiska rapport för de operativa programmen som skulle skickas till kommissionen under december månad. Man informerade också om arbetet med den nya programperioden och tidsplanen. Kommissionens representant höll en presentation gällande de positionspapper kommissionen lämnat till Finland och Åland med rekommendationer om prioriterade områden för nästa programperiod.

På mötet i maj 2013 presenterade programförvaltningen det pågående arbetet med framtagandet av ett nytt program för 2014-2020.

På höstmötet i november fick medlemmarna information om att programmets beskrivning av förvaltnings- och administrationssystemen (systembeskrivning) för perioden 2007-2013 uppdaterats med anledning av att revisionsbyrån upphört med sin verksamhet och att den nya Landskapsrevisionen från 1 juli 2013 skulle svara för revisionen av programmet.

På samma möte presenterades en landskapsundersökning som Taloustutkimus Oy utfört på Åland på uppdrag av den Europeiska kommissionens representation i Finland. Fortskridandet av programarbetet för nästa period presenterades under en egen punkt. Medlemmarna informerades samtidigt om den organisationsförändring landskapsregeringen gjort från och med 2014 då den valt att samla de åländska EU-programmen för fyra fonder under en avdelning.

På vårmötet 2014 presenterades det senaste förslaget till nytt program för perioden 2014-2020.

På höstmötet i november samma år konstaterade övervakningskommittén att den uppdaterade lägesanalysen av programgenomförandet åter igen visade en positiv utveckling avseende det finansiella genomförandet.

Efter mötet sammanträdde kommittén på nytt i egenskap av en temporär övervakningskommitté för det nya programmet 2014-2020. På rekommendation från kommission hade den temporära kommittén utsetts av landskapsregeringen med uppgift att fatta nödvändiga beslut fram till att programförslaget slutligt godkänts av kommissionen och fram till dess att en ny ordinarie övervakningskommitté kunde tillsättas. Deltagarna i den

temporära kommittén fick information om status i programarbetet, vilket fördröjts till följd av att kommissionens arbete med utformandet av regelverket kraftigt försenats och att utformande av en s.k. partnerskapsöverenskommelse mellan medlemsstaten och kommissionen som sätter ramarna för programmets innehåll tagit längre tid än beräknat. Utifrån informationen var ändå förhoppningen att programmet skulle godkännas innan utgången av år 2014. Därefter omfattade den temporära kommittén förslaget till metod och kriterier för att välja ut programinsatser i det nya programmet för att undvika ytterligare förseningar i det kommande programgenomförandet.

Under 2015 på mötet i juni presenterades en preliminär tidsplan för avslutande av programmet 2007-2013. Kommittén beslöt att nästa möte hålls preliminärt november-december 2016 för behandling av programmets slutrapport. Besluts att övervakningskommittén för perioden 2014-2020 därefter kan informeras om slutförandet av programperioden om det föreligger ett sådant behov.

Landskapsregeringen beslöt den 30.6.2016 förlänga mandatperioden för övervakningskommittén fram till den 31 mars 2017.

Det avslutande mötet hölls den 9 mars 2017 varmed övervakningskommittén behandlade och beslöt godkänna programmets slutrapport.

Datum	Huvudsakliga ärenden
25 januari 2008	<ul style="list-style-type: none"> • Godkännande av arbetsordning • Presentation av det godkända operativprogrammet • Godkännande av kommunikationsplan och genomförda informationsåtgärder • Godkännande av urvalskriterier
30 maj 2008	<ul style="list-style-type: none"> • Godkännande av årlig rapport 2007 • Programpresentation-lägesanalys • Genomförda informationsåtgärder-offentlighet och publicitet • Projektpresentation
28 november 2008	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys • Genomförda informationsåtgärder-offentlighet och publicitet • För kännedom information om "Regions 2020", grönboken om territoriell sammanhållning och Östersjöstrategin • Övervakning genom löpande utvärdering
25 maj 2009	<ul style="list-style-type: none"> • Godkännande av årlig rapport 2008 • Programmets lägesanalys inklusive informationsåtgärder • Godkännande av utvärderingsplan • För kännedom beskrivning av förvaltnings- och kontrollsystem • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande
30 november 2009	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser • Projektpresentation • För kännedom kommissionens rekommendationer till uppföljning med anledning av EU:s strategi för Östersjöregionen
31 maj 2010	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande

	<ul style="list-style-type: none"> • Godkännande av årlig rapport 2009 • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser • Projektpresentation
5 november 2010	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser • Godkännande av programändring
27 maj 2011	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande • Information från det årliga översiktsmötet med kommissionen • Godkännande av årlig rapport 2010 • Information om status med programändring • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser • Presentation från den löpande utvärderingen • Projektpresentation • Övrigt ärende: EU:s utmaningar inför programperioden 2014-2020
25 november 2011	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser • Utvärdering • Diskussion kring avslutande av programperioden
25 maj 2012	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande • Information om godkännande av programändring • Årlig rapport 2011 • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser och egenutvärdering
26 oktober 2012	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisk rapport 2012 • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser och egenutvärdering • Programarbete 2014-2020
27 maj 2013	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande • Årlig rapport 2012 • Programmets lägesanalys inklusive informationsinsatser och egenutvärdering • Programarbete 2014-2020
11.11.2013	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys och egenutvärdering • Programarbete 2014-2020 • Presentation av landskapsundersökning på Åland • Projektpresentation
22 maj 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande • Årlig rapport 2013 och programmets lägesanalys • Presentation av förslag till nytt operativt program "Entreprenörskap och kompetens" Ålands strukturfondsprogram 2014-2020 • Projektpresentation
21 november 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Programmets lägesanalys inklusive och egenutvärdering • Ålands strukturfondsprogram 2014-2020 (temporär ÖK

	2014-2020) <ul style="list-style-type: none"> • Urvalskriterier (temporär ÖK 2014-2020)
3 juni 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Information om den årliga kontrollrapporten och årligt yttrande • Årlig rapport 2014 och programmets lägesanalys
9 mars 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Slutrapport 2007-2013

2.7.8. IT-system

Ålands landskapsregering har under programperioden fram till år 2015 haft ett *integrerat ekonomisystem* i AS400-miljö för hanteringen av EU-stöd vars användare haft tillgång till systemet via ett gemensamt internt nätverk. Tillgång till ekonomisystemet har givits via administration av systembehörigheter och rättigheter.

Det integrerade ekonomisystemet har bestått av modulerna kundfakturerings-, leverantörsfakturerings-, bokföring-, lönehandling-, lånereskontra-, elektronisk betalningsförmedling till banker och Cognos rapportverktyg. För att hantera stöden och bidragen har Åland landskapsregering använt en modifierad projektregistermodul, som anpassats så att det motsvarat behovet av tillförlitliga och utförliga räkenskaper för varje insats inom det operativa programmet. Projektregistermodulen har använts för flera program för hantering av stöd med EU-finansiering. Därutöver har använts ett diariesystem för att samla upp och hantera samtliga handlingar som rör enskilda stödärenden. Sedan början av år 2011 har dokument rörande nya stöd sparats i elektronisk form.

Projektregistret har haft integration till Ålands landskapsregerings ekonomisystem för överföring av utbetalningar till bankprogrammet, överföring av bokföringstransaktioner från projektregistret till bokföringsmodulen och returnering av referensnummer till projektregistret. Ekonomisk data angående stödmottagarnas stöd har sparats i projektregistret.

I projektregistret har funnits funktionalitet för att registerföra och följa upp återkrav och återbetalningar samt kontroller per projekt.

Rapporteringsbehovet för beviljanden och utbetalningar har tillgodosetts i det uppgraderade Cognos rapportverktyget.

Finansavdelningen har innehaft administratörsrättigheterna till ekonomisystemet innefattande projektregistret och Cognos. Till den del stödhanteringen handhåfts av olika förvaltningsmyndigheter har respektive förvaltningsmyndighet enbart haft behörighet till sitt eget operativa programs stödhantering, medan de som verkställer utbetalningar och bokföring har haft behörighet till alla operativa program eftersom Ålands landskapsregering har en centraliserad hantering av verkställandet av utbetalningar och bokföring. Förvaltande myndigheten som omfattar de som arbetar med stödhantering, de som verkställer utanordningar och bokförare har haft både läs- och skrivrättigheter i projektregistret. De som verkställt utanordningar och bokfört stöden har haft läs- och skrivrättigheter i ekonomisystemet och den övriga delen av förvaltande myndigheten har enbart haft läsrättigheter i ekonomisystemet. Revisionsmyndigheten har haft läsrättigheter i projektregistret.

Den 7 januari 2015 påbörjades implementeringen av ett nytt ekonomisystem, Visma Control 7 för Ålands landskapsregering. Arbetet omfattade även att skapa en ny ekonomimodell för att förbättra uppföljningen och rapporteringen samt att förbereda implementationen av systemet.

Under 2015 och 2016 fram till programavslutningen har stöden inom programmet fortfarande hanterats i projektregistret och därefter införts i det nya ekonomisystemet Visma. För uppföljning och rapportering har Cognos rapportverktyget fortsättningsvis använts och avstämningar gjorts mot ekonomisystemet och bokföringen i Visma.

För programperioden 2014-2020 utarbetar Ålands landskapsregering tillsammans med en utomstående leverantör ett nytt system för att i elektronisk form registrera och lagra uppgifter om varje verksamhet som är nödvändig för övervakning, utvärdering, ekonomisk förvaltning, kontroller och revisioner. Det tidigare nyttjade projektregistret kommer inte längre att användas för strukturfonderna.

I kommunikationen med kommissionen vilket inkluderar finansiell rapportering har landskapsregeringen använt sig av kommissionens gemensamma databas SFC⁴³ inom ramen för givna användarrättigheter.

2.7.9. Förvaltnings- och kontrollsystem

Ålands landskapsregering har sört för inrättande av förvaltnings- och kontrollsystem i fortsättningen kallad systembeskrivning⁴⁴ vilket är en skyldighet för varje medlemstat.

Landskapsregeringen lämnade via kommissionens gemensamma databas SFC⁴⁵ den 12 november 2008 ett förslag till systembeskrivning omfattande Ålands två operativa program med finansiering från Europeiska regionalfonden och Europeiska socialfonden. Systembeskrivningen kompletterades/ändrades därefter i januari 2009 och ytterligare i maj 2009 innan kommissionen bedömde att beskrivningen uppfyllde kraven enligt gällande regelverk.

⁴³ SFC Structural funds common database 2007-2013

⁴⁴ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 58.

De förvaltnings- och kontrollsystem för operativa program som medlemsstaterna inrättar skall sörja för följande:

- a) Definitionen av arbetsuppgifterna för de organ som deltar i förvaltning och kontroll och fördelningen av arbetsuppgifterna inom varje organ.
- b) Överensstämmelse med principen om åtskillnad av funktioner mellan och inom dessa organ.
- c) Förfaranden för att säkerställa att de deklarerade utgifterna enligt det operativa programmet är korrekta.
- d) Tillförlitlig bokföring, övervakning och finansiell rapportering i datoriserad form.
- e) Ett system för rapportering och övervakning där det ansvariga organet överlämnar utförandet av uppgifterna till ett annat organ.
- f) Rutiner för att kontrollera att systemen fungerar.
- g) System och förfaranden för att säkerställa en tillfredsställande verifieringskedja.
- h) Förfaranden för rapportering och övervakning vid oegentligheter och återkrav av felaktigt utbetalda belopp.

⁴⁵ SFC Structural Funds Common Database 2007-2013

Systembeskrivningen har efter godkännandet uppdaterats 2013 till följd av ny lagstiftning (ÅFS 2013:25) där ansvaret för granskningen av EU-stöden med tillhörande uppgifter fr.o.m. 1.7.2013 överfördes till en ny Landskapsrevision. Samtidigt upphörde den tidigare revisionsbyrån med sin verksamhet. Vidare genomfördes mindre förändringar och uppdateringar beroende av ny lagstiftning samt ändrade rutiner gällande hanteringen av kostnadsredovisningar till följd av revisionsmyndighetens rekommendationer (se kapitel 2.7.10).

2.7.10. Attestering och revision

Attestering.

För att säkerställa principen om åtskillnad av funktioner i enlighet med *allmänna förordningens* krav⁴⁶ har allmänna byrån vid finansavdelningen innehaft den attesterande myndighetens uppdrag, vilket har omfattat attestering av godkända stödberättigande utgifter, ansökningar om utbetalning av medel från regionalfonden vid kommissionen och härtill hörande utgiftsdeklarationer samt deklaration om verkställda och öppna återkrav (i enlighet med samma förordning artikel 61).

2015-2016

Attesterande myndigheten lämnade i november 2015 in en betalningsansökan om totalt 354 020,67 euro på basen av deklarerade sammanlagda stödberättigande utgifter om totalt 17 384 992,28 euro per den 30 oktober samma år. Ansökan baserade sig på de uppgifter om utbetalningar som förvaltande myndigheten lämnat till attesterande myndighet. Kommissionen betalade till Ålands landskapsregering 354 020,67 euro den 18 februari 2016.

Den sista utgiftsdeklarationen lämnades in i juni 2016 och omfattande attesterade stödberättigande utgifter om 18 032 444,25 euro per den 31.1.2016. Motsvarande offentligt stöd uppgick till 5 984 509,99. Ingen utbetalning har skett då fondens ackumulerade utbetalda belopp för förhandsfinansiering (234 416,40 euro) och mellanliggande betalningar till ett sammanlagt belopp om 2 969 274,40 euro överskrider 95 % av programmets finansieringsram. Det belopp som betalats som förhandsfinansiering till programmet räknas av helt när det operativa programmet avslutas. Slutraten erläggs då kommissionen slutligt godkänt alla nödvändiga avslutandehandlingar rörande programmets genomförande, såsom attesterande myndighetens slutgiltiga räkenskaper, förvaltningsmyndighetens slutrapport samt revisionsmyndighetens rapportering.

En sammanställning av hela programperiodens utgiftsdeklarationer och kommissionens inbetalningar framgår samlat ur tabell 10.

Tabell 10. Attesterande myndighetens utgiftsdeklarationer och inbetalningar från kommissionen.

⁴⁶ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 58.b.

Rekv. datum:	Beskrivning:	Rekv. datum:	Rekvirerat	Inbet.datum:	Belopp:
	Förskott 1, 2,0 %		62 511,04	14.11.2007	62 511,04
	Förskott 2, 3,0 %		93 766,56	16.05.2008	93 766,56
	Förskott 3, 2,5 %		78 138,80	24.04.2009	78 138,80
31.8.2009	Rekv. 1/2009	08.10.2009	121 063,12	14.12.2009	121 063,12
09.12.2009	Rekv. 2/2009	28.12.2009	183 368,53	28.01.2010	183 368,53
31.5.2010	Rekv. 1/2010	17.06.2010	172 142,11	10.12.2010	172 142,11
31.5.2011	Rekv. 1/2011	22.06.2011	181 346,55	11.07.2011	181 346,55
28.11.2011	Rekv. 2/2011	09.12.2011	132 855,60	23.12.2011	132 855,60
30.11.2012	Rekv. 1/2012	14.12.2012	543 895,85	25.03.2013	543 895,85
30.11.2013	Rekv. 1/2013	4.12.2013	485 596,94	06.02.2014	485 596,94
30.9.2014	Rekv. 1/2014	17.11.2014	560 568,63	27.02.2015	560 568,63
30.10.2015	Rekv. 1/2015	11.11.2015	354 020,67	18.02.2016	354 020,67
31.1.2016	Rekv. 1/2016	6.6.2016	0,00		0,00
Sammanlagt:			2 969 274,40		<u>2 969 274,40</u>

Revision

Under perioden 2007 fram till och med den 30 juni 2013 fungerade Revisionsbyrån vid Ålands landskapsregering som revisionsmyndighet med ansvar för de uppgifter som angivits i den *allmänna förordningen*⁴⁷. Med stöd av densamma och i enlighet med tillämpningsförfordningen⁴⁸ och de riktlinjer som kommissionen i övrigt givit⁴⁹ har revisionsmyndigheten årligen lagt fram för kommissionen en kontrollrapport jämte ett årligt yttrande för en referensperiod som årligen börjar den 1 juli och avslutas därpå följande år den 30 juni. I de årliga kontrollrapporterna har revisionsmyndigheten redogjort för de systemgranskningar och granskningar av enskilda insatser som gjorts. I samband med rapporten har revisionsmyndigheten även lagt fram ett årligt yttrande angående förvaltnings- och kontrollsystemen hos den förvaltande och attesterande myndigheten.

Under den första rapporteringsperioden 1.1.2007-30.6.2008 genomfördes inte systemrevisioner eller kontroll av enskilda insatser (projekt) eftersom det inte fanns utgifter som hade deklarerats till kommissionen eller verkställda projektutbetalningar.

Revisionsbyrån inledde i december 2009 en systemgranskning av den förvaltande myndigheten och det attesterande organet. I samband med första revisionen granskades inte enskilda insatser (projekt). Däremot granskades akterna för hälften av de stödmottagare vilka erhållit programfinansiering. Systemgranskningen slutfördes våren 2010.

I den inledande och senare under våren 2010 utförda och fullföljda systemgranskningen uppdagades vissa brister gällande nyckelkrav (3) Tillräcklig information och strategi för att ge vägledning åt stödmottagare hos den förvaltande myndigheten. Informationen till stödmottagaren bedömdes inte fullt tillräcklig i samband med expedition av stödbeslutet och gällande information om vilka kostnader som inte godkänts såsom stödberättigande i samband

⁴⁷ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 62 p. 1.d.

⁴⁸ Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 bilaga VI.

⁴⁹ Nyckelkrav och de underliggande utvärderingskriterierna som använts vid systemrevisionen baserar sig på kommissionens ”vägledande meddelande om en gemensam metod för bedömning av förvaltnings- och kontrollsystemen i medlemsstaterna (programperioden 2007-2013)” COCOF 08/0019/00-SV

med utbetalning av stöd mot redovisade kostnader. Med anledning av systemrevisionen vidtog förvaltningsmyndigheten nödvändiga åtgärder och systemen konstaterades därefter fungera bättre (se kapital 2.7.5).

Under perioden 1.7.2010 - 30.6.2011 utfördes ingen systemrevision. Erfarenheter från tidigare programperiod visade på att systemen fungerade väl och i rapporten anfördes att resultaten från den fullständiga systemrevisionen som genomfördes under våren 2010 hade stärkt uppfattningen.

Under perioden 1.7.2011 - 30.6.2012 utfördes dels en uppföljning av den tidigare utförda systemrevisionen 2010 och dels avgränsade systemrevisioner omfattande nyckelkraven (3) Tillräcklig information och strategi för att ge vägledning åt stödmottagare, (4) Tillräckliga förvaltningskontroller och (5) Tillfredsställande verifieringskedja. Resultaten av uppföljningsrevisionerna var att åtgärder vidtagits och de nyckelkrav som bedömdes i kategori 2 (fungerar, men vissa förbättringar krävs) i systemrevisionen 2010 bedömdes nu fungera väl enligt kategori 1.

Under perioden 1.7.2012-30.6.2013 utfördes granskningen ännu av revisionsbyrån och omfattade speciellt nyckelkraven (1) tydlig definition, fördelning och åtskillnad av funktioner mellan och inom förvaltningsmyndigheten/förmedlande organ, (2) tillräckliga förfaranden för urval av insatser, (6) tillförlitliga system för redovisning, övervakning och finansiell rapportering i datoriserad form samt (7) nödvändiga förebyggande och korrigerande åtgärder när systembetingade fel upptäcks av revisionsmyndigheten.

Granskningen 2013 kategoriserades som helhet i kategori 2) *Fungerar men vissa förbättringar krävs.*

Rekommendationerna i granskningen gällde främst behovet av ett IT-system som stöder verksamheten på ett bättre sätt. Nuvarande system upplevdes som omodernt och det var lätt att göra misstag vid inmatning eftersom kontroller saknades. Konstaterades att mycket manuellt arbete krävdes eftersom systemet inte gav stöd för allt det som förvaltningsmyndigheten behöver. Förfarandet vid systembetingade fel borde enligt rekommendationen dokumenteras. I rapporten framhölls dock att det var rimligt att vänta med att göra detta tills en ny beskrivning av förvaltnings- och kontrollsystemet tas fram för den nya programperioden. Tillförlitligheten i systemen bedömdes ändå som hög på basen av resultaten av systemgranskningen. Den kvarstående risken bedömdes som låg. Helhetsbedömningen från granskningen var att rutinerna fungerar väl och endast mindre förbättringar krävs.

Den 1 juli 2013 inledde Landskapsrevisionen som en oberoende myndighet under Ålands lagting sin verksamhet. Landskapsrevisionen fick även ansvaret för granskningen av EU-stöd, vilka beviljats inom ramen för EU:s strukturfondsprogram på Åland, i enlighet med de krav som EU-kommissionen ställt. Revisionsbyrån upphörde samtidigt den 1 juli 2013. Landskapsrevisionens verksamhet är lagstadgad vilket framgår av landskapslag (2013:25) om Landskapsrevisionen. Andra revisionsorgan har inte funnits inom landskapsförvaltningen och utomstående revisionssamfund har inte anlitats.

I enlighet med revisionsstrategin hos Landskapsrevisionen granskades den attesterande myndigheten i oktober 2013. Granskningen omfattade speciellt nyckelkraven (1) tydlig definition, fördelning och åtskillnad av funktioner inom och mellan den attesterande myndigheten/förmedlande organ, (2) tillfredsställande verifieringskedja och datoriserade

system, (3) tillräckliga arrangemang för att attesteringen av utgifter ska vara tillförlitlig och (4) tillräckliga arrangemang för att föra räkenskaper över belopp som kan återkrävas och för återkrav av felaktiga betalningar.

Granskningen 2013 kategoriserades i kategori 1) Fungerar väl, endast mindre förbättringar krävs för nyckelkrav (1) och (4) och kategori 2) Fungerar men vissa förbättringar krävs för nyckelkrav (2) och (3). Rekommendationerna i granskningen gällde främst behovet av ett IT-system som skulle stöda verksamheten på ett bättre sätt. Nuvarande system upplevdes som omodernt och krävde manuellt arbete eftersom det inte gav stöd för allt det som attesterande myndigheten behövde. Erfarenhet av svagheter i systemet i kombination med egen dokumentation bidrog dock till att höja tillförlitligheten. Helhetsbedömningen var att tillförlitligheten är hög på basen av resultaten av systemgranskningarna. Eftersom åtgärder planerats och delvis redan hade inletts (IT-system) gällande de nyckelkrav där förbättringar krävdes bedömdes det inte som ändamålsenligt att genomföra en uppföljning förrän programperioden 2014-2020 kommit igång.

Under perioderna 1.7.2013 t.o.m. 30.6.2015 utfördes inte nya systemgranskningar av förvaltningsmyndigheten eftersom det hade genomförts i sin helhet per februari 2013. Enligt den systemgranskningen kategoriserades systemet som fungerande, men vissa förbättringar krävs (kategori 2)⁵⁰. Revisionsbyrån bedömde att det inte var ändamålsenligt med ytterligare granskningar under perioden 2007-2013. I enlighet med gällande revisionsstrategi skulle förvaltningsmyndigheten ånyo granskas under den nya programperioden 2014-2020.

Under åren 2010- 2016 genomfördes sammanlagt 25 kontroller av 24 insatser (projekt) som stöd för systemrevisionen för att i praktiken verifiera hur systemen fungerar.

I kontrollrapporterna 2008-2015 med undantag för år 2011 har felprocenten inom programmet varit noll eller så låg att den understigit den s.k. väsentlighetströskeln om 2 % varmed ytterligare åtgärder utöver korrigering och återkrav av felaktigheterna inte vidtagits.

I rapporten 2011 konstaterades att felprocenten till följd av ett fall som anmälts till OLAF (myndigheten för brottsbekämpning inom EU) blev så hög som 6,17 %. I den årliga kontrollrapporten hänvisade revisionsmyndigheten till programmets litenhet avseende antal insatser och totala stödberättigade utgifter. Man konstaterade att endast ett fel eller ett antal mindre fel kunde innebära att felprocenten överskrider väsentlighetströskeln om 2 %. Tolkningen av revisionsresultat enbart på basen av en felprocent kunde därför bli missvisande.

I det aktuella fallet upptäcktes problem med en upphandling som inte hade konkurrensutsatts och där kostnadseffektiviteten kunde ifrågasättas. Upphandlingen låg under EU:s tröskelvärde för offentlig upphandling. Förvaltningsmyndigheten startade en utredning som avslutades i februari 2012 och resulterade i ett beslut att återkräva 25 509,08 euro (den offentliga finansieringen i projektet). 51.018,16 euro av projektets kostnader kunde inte anses utgöra stödberättigande utgifter (se även kapitel 6.3). Den 22 maj 2012 försattes stödmottagaren i konkurs genom ett beslut i tingsrätten och den 4 oktober 2013 fattade tingsrätten beslut om att konkursen förfaller då konkursboet saknar medel för betalning av kostnaderna för konkursförfarandet.

⁵⁰ beskrivet i årsrapport 2013.

Ytterligare två beslut om återkrav har fattats till följd av felaktigt uträknade lönebikostnader om totalt 1 150,07 euro. Bägge felaktigt utbetalda belopp är återbetalda. I övrigt har de brister vilka uppdragats beaktats av förvaltningsmyndigheten som accepterat revisionsmyndighetens rekommendationer och korrigerat dessa genom kvittning mot kostnader i senare redovisningar.

Under år 2016 har förvaltningsmyndigheten på rekommendation av Landskapsrevisionen i samband med revision av fem insatser (projekt) beslutat att i två projekt återkräva felaktigt utbetalda stöd. Det förstnämnda återkravet uppgår till 511,20 euro och grundar sig på ett flertal små belopp som konstaterats icke stödberättigande. Det återkrävda beloppet är återbetalt. I det andra projektet rekommenderar landskapsrevisionen ett återkrav på 25 668,33 euro till följd av att det aktuella projektet kännetecknats av icke-transparens, motstridiga eller oklara uppgifter, oklarhet gällande projektaktiviteterna och avsikter som inte är helt entydiga. Landskapsregeringen har i det andra fallet fattat beslut om två återkrav (3.1.2017 237,60 euro och 17.2.2017 25 430,73 euro) vilka tillsammans utgör 25 668,33 euro (se kapitel 2.7.4).

I de årliga yttrandena 2008-2015 har revisionsbyrån på basen av genomförda granskningar och kontroller uppgivit att förvaltnings- och kontrollsystemen för ERUF under programperioden fungerat tillräckligt effektivt för att ge rimlig garanti för att de utgiftsdeklarationer som lämnats till kommissionen varit korrekta och, som följd av detta givit rimlig garanti för att de underliggande transaktionerna varit lagliga och korrekta.

3. TEKNISKT STÖD

Programmet har innehållit ett eget prioriterat område *Tekniskt stöd* för att finansiera genomförande, uppföljning och information. Det tekniska stödet har upptagit 4 procent av programbudgeten (250 044 euro) och finansierats till lika stora delar (50 procent) från regionalfonden (Eruf) och landskapsregeringen (nationell offentlig finansiering).

De verkliga kostnaderna har innefattat utgifter för personalkostnader på deltid, informationsåtgärder, marknadsföring, informationsmaterial (affischtavlor och dekaler synliggörandet av regionalfondens delfinansiering) samt give aways.

Genom en samordnad anskaffning av informationsmaterial för tre program; ERUF, ESF och landsbygdsutvecklingsprogrammet (jordbruksfonden) har kostnadseffektivitet uppnåtts.

Med hjälp av det tekniska stödet har även expert- och utredningstjänster för en ex-ante utvärdering av det operativa programmet 2014-2020 finansierats. Det finns en klar koppling mellan programperioderna där erfarenheterna från perioden 2007-2013 beaktats i utformandet av det nya programmet vilket bl.a. framgår ur rapportens sammanfattning (se kapitel 2).

Huvuddelen av informationsarbetet under programperiodens senare del har inte belastat programmets informationsbudget. Större infrastrukturella insatser i former som webbberedning har skett inom ramen för landskapsregeringens övriga informationsarbete och under slutet av programperioden har ett visst fokus lagts på aktivitet inom sociala medier där den direkta kostnaden för informationsarbetet varit låg.

2015

Under perioden 01.11.2013-31.12.2014 uppgick betalningarna för tekniskt stöd till 61.322,85 euro innefattande utgifter för övervakningskommittén, marknadsföringsmaterial och personalkostnader (deltid). Dessa utgifter atterades 2015 och ingick i den näst sista betalningsansökan till kommissionen daterad 11 november 2015.

2007-2016

Akkumulerade atterade utgifter från programstart per den 31.12.2015 uppgår till 250 042,89 euro eller 100 procent av programbudgeten.

I tabell 11 redovisas för kostnader 2015, ackumulerade kostnader från programmets början, samt ackumulerad budget för åren 2007-2013. Under 2016 verkställdes inte längre utbetalningar för tekniskt stöd.

Tabell 11. Redovisning av tekniskt stöd

Tekniskt stöd (Euro)	Betalning 2015*	Offentliga utgifter 2007-2016	Ack. budget för landskapet Åland	%	Programmets finansieringsram 2007-2013	%
Kod 85: Förberedelser, implementering, övervakning och kontroll	61 322,85	186 830,22			180 000	104 %
Kod 86: Information, utvärdering	0,00	63 212,67			70 044	90 %
Totalt	61 322,85	250 042,89	250 044	100 %	250 044	100 %

*From 2011 administreras det tekniska stödet som ett projekt inom programmet.

I januari 2015 gjordes en sista utbetalning för perioden 01.11.2013-31.12.2014 om 61.322.85 euro.

4. INFORMATION OCH OFFENTLIGHET⁵¹

Landskapsregeringen har haft ett ansvar för att ge programmet offentlighet. Informationsåtgärderna har riktats till potentiella slutliga stödmottagare, allmänhet och partnerskapets organisationer. Åtgärderna har innehållit information om de möjligheter som stöden erbjudit inklusive betydelsen av den roll gemenskapen spelat för de berörda stöden och resultaten av dem.

Den huvudsakliga kanalen för spridande av information har varit landskapsregeringens webbplats. Via denna har information erbjudits om programmets innehåll, ansökningsblanketter, stödvillkor, ifyllnadsanvisningar och informationsmaterial. På sidan publicerades de årliga rapporternas projektkatalog med information om stödmottagare, finansieringsform och belopp.

Under 2014 påbörjades arbetet med att utveckla en ny hemsida för landskapsregeringen vilken lanserades sommaren 2015 <http://www.regeringen.ax/>.

⁵¹ Landskapsregeringens ansvar för att ge programmet offentlighet har närmare preciserats i en kommunikationsplan som inlämnades till kommissionen under början av år 2008 och godkändes av kommissionen den 10 april 2008.

Landskapsregeringen påbörjade redan under 2007 sina övriga informationsinsatser. Under senhösten samma år informerades medlemmarna i övervakningskommittén för Mål 2 för perioden 2000-2006 om det nya programmet. Information om den nya programperioden och innehållet i programmet bevakades även i branschorganisationerna Ålands Handelskammars (numera Ålands Näringsliv) och Ålands Turistförbunds (numera Visit Åland) gemensamma tidskrift Magasinet.

Den 12 december samma år arrangerades i Mariehamn, Kvarteret Itiden en större gemensam Kick Off inför uppstarten av programgenomförandet. Under informationstillfället presenterades alla fem EU-program med information om programinnehåll, projektpresentationer från programperioden 2000-2006, monterutställningar för respektive program och en allmän föreläsning om nyföretagande. Tillfället besöktes av ett 70-tal deltagare från det privata näringslivet, frivilligorganisationer, branschorganisationer och offentliga myndigheter.

Till informationstillfället fanns en informationsbroschyr framtagen och annat marknadsföringsmaterial som synliggjorde regionalfonden och de övriga berörda EU-fonderna.

Under slutet av året påbörjades utarbetande av en kommunikationsplan som inlämnades till kommissionen under början av år 2008. Planen godkändes av kommissionen den 10 april samma år.

Landskapsregeringen fortsatte under 2008 med sina informationsinsatser. Ett årligt informationstillfälle anordnades i samband med en Starta Eget mässa i september 2008 tillsammans med ett flertal näringslivsorganisationer däribland Ålands handelskammare (numera Ålands Näringsliv), Ålands företagarförening, försäkringsbolag och banker. Landskapsregeringen informerade om de stödmöjligheter som fanns för företagare inom programmet och deltog även med en egen monter.

Upplysningstavlor med information om regionalfondens delfinansiering av projekt levererades i slutet av år 2008. Dessa har under hela programperioden distribuerats till stödmottagare vilka erhåller investeringsstöd. Även övriga aktörer som drivit utvecklingsprojekt har i samband med beslutet erhållit en liten informationsdekal.

Artiklar om programmet och finansieringsstöd som beviljats med medel från regionalfonden har bevakats av media. Därutöver har information kontinuerligt lämnats av förvaltningens tjänstemän.

Med början på Europadagen den 9 maj och en vecka framåt har Ålands landskapsregering årligen under programperioden synliggjort gemenskapen genom att flagga med EU-flaggan.

I mars 2009 ordnade landskapsregeringen tillsammans med ett flertal åländska intresseorganisationer och Landsbygdsnätverket i Finland ett inspirationsseminarium för småföretagare med svenska, finländska och åländska föreläsare. På seminariet gavs i första hand myndighetsinformation om möjligheterna att ansöka om stöd från det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet men även från Ålands operativprogram med finansiering från regionalfonden. Sammanlagt deltog i seminariet ett 100-tal besökare.

Landskapsregeringen anordnade den 2 april 2009 det årliga informationstillfället i samband med Sjöfartens dag på kultur- och kongresshuset Alandica i Mariehamn. Landskapsregeringen informerade då tillsammans med det statliga finansieringsbolaget Finnvera om de stödmöjligheter som finns för företagare på Åland inkluderande de möjligheter till finansiering som erbjöds inom programmet.

Den 2 februari 2010 medverkade förvaltningsmyndigheten i ett informationstillfälle på Föglö, en av Ålands skärgårdskommuner. Landskapsregeringen informerade om de stödmöjligheter som finns för företagare på Åland och bl.a. om programmets finansieringsmöjligheter.

Under näringslivsmässan den s.k. köpmannamässan 12-14 mars samma år deltog förvaltningsmyndigheten med en egen monter.

Den 24 mars 2010 fick en mindre målgrupp inom projektet "Företagarskolan" som då var ett samarbete mellan Högskolan på Åland, Ålands Näringsliv r.f., Ålands Företagareförening och Ålands teknologicentrum information om programmet. Inom företagarskolan gavs introduktion till företagande för personer som avsåg att starta eget företag.

Den 16 november 2011, 14 november 2012 och 20 november 2013 informerade förvaltningsmyndigheten i samband med en FöretagarExpo i Mariehamn om de stödmöjligheter inom programmet som finns för företagare på Åland. Syftet med mässan var att ge åländska företag möjlighet att skapa samarbeten genom att marknadsföra sina tjänster mot andra medlemmar och besökande företag samt potentiella företagare genom personliga möten och tillfällen till samtal.

I ansökningshandlingar vilka lämnats in till landskapsregeringen har det under perioden varit möjligt att uppge källa till information om programmet och dess stödmöjligheter. Uppföljningen av dessa uppgifter visade under 2011 att en direkt kontakt till myndigheten fortfarande var den vanligaste källan till information. Samma resultat hade uppvisats vid tidigare uppföljningar under åren 2008-2010. Avsikten med uppföljningen var att använda informationen till att skapa, förändra och förbättra informationsinsatserna. Många sökande uppgav dock flera informationskällor varvid det blev svårt att närmare analysera svaren⁵². Under återstoden av programperioden bedömde förvaltningsmyndigheten det fortfarande som angeläget att nyttja flera informationskanaler parallellt.

Under 2012 fortsatte förvaltningsmyndigheten med riktade informationsinsatser om stödmöjligheterna inom programmet vid ett flertal tillfällen. Exempel på dessa är; frukostmöten för Ålands Näringsliv r.f. s medlemmar (19 januari och 4 september), ett seminarium om grön tillväxt med inriktning på förnyelsebar energi (13 september), en nätverkslunch för kvinnligt företagande (4 oktober) samt ett seminarium om grön tillväxt (18 oktober).

Under 2012 infördes information om programmets stödmöjligheter på en "starta eget" portal <http://www.starta eget.ax/> som näringsavdelningen under 2008 byggt upp med Ålands handelskammare (numera Ålands näringsliv) och Ålands Företagareförening.

⁵² via broschyrer (4 stödmottagare), media (2 stödmottagare), besök från alternativt kontakt landskapsregeringen (16 stödmottagare), landskapsregeringens hemsida (7 stödmottagare), allmänna informationstillfällen (2 stödmottagare), på eget initiativ (9 stödmottagare), annat (6 stödmottagare)

Under vårvintern 2012 intensifierades informationsinsatserna genom ett informationsuppdrag med målsättning att generera projektansökningar. I uppdraget ingick att kontakta potentiella stödmottagare och genom bl.a. olika workshops generera projektidéer. Det resulterade i tre förprojekteringar av vilka två huvudprojekt genomförts under den senare delen av programperioden.

Under 2013 började näringsavdelningen synliggöra avdelningens arbete och projekt vilka erhållit programfinansiering genom sociala media

<https://www.facebook.com/naringsavdelningenaland/?fref=ts>

Den 2 september samma arrangerade Företagarna på Åland r.f. en föreläsning om företagsfinansiering i Sverige och på Åland. Tjänstemän från förvaltningsmyndigheten kunde vid detta tillfälle presentera befintliga stödformer men även information om nya möjliga finansieringsformer inför programperioden 2014-2020. Från Almi Företagspartner i Sverige presenterades erfarenheter av bl.a. offentligt riskkapital.

Under 2014 var informationsinsatserna redan mera begränsade då arbetet med det nya strukturfondsprogrammet 2014-2020 var inne i en intensiv fas och programarbetet 2007-2013 mera koncentrerades till verkställandet av slututbetalningar och resultat uppföljning.

Den 9 april 2014 informerade näringsavdelningen ännu om programmets stödmöjligheter inom ramen för Företagarskolan. Företagarskolan 2013-2014 arrangerades av Ålands Utvecklings Ab och Ålands Teknologicentrum i samarbete med Företagarna på Åland, Ålands Näringsliv och Högskolan på Åland.

Projektkatalog betalningar

Operativt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden på Åland 2007-2013

Fakturatyp	Kund namn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	AB SCANTUBE OY	ÅLR1303650	1000009399	Rening av VOC-utsläpp	40 418,58	20 209,29	Investeringsbidrag
	AB SKOGEN	ÅLR1306109	1000009497	Impregneringsanläggning	33 074,99	16 537,49	Investeringsbidrag
	ALTERNATIVET ALIA	ÅLR1205627	1000008629	Konsultcheck: alternativ behandling	345,00	172,50	Utvecklingsstöd
	BIMELIX AB	ÅLR120675	1000008277	Konsultcheck; kartläggning och analys	1 373,50	686,75	Utvecklingsstöd
	HAVSVIDDEN AB	ÅLR1005233	1000008101	Utbyggnad av konferensanläggning	202 752,00	101 375,99	Investeringsbidrag
	HBK MARITIME AB	ÅLR1108791	1000008276	Konsultcheck; HBK Maritime mot framtiden	0,00	0,00	Utvecklingsstöd
	LEKLAND ÅLAND AB	ÅLR1202248	1000008582	Aktivitetscenter	18 655,00	9 327,50	Investeringsbidrag
	NORDISKA MATKOMPANIET AB	ÅLR1105229	1000007899	Kastelholms Smakby	481 988,00	240 994,00	Investeringsbidrag
	NORDISKA MATKOMPANIET AB	ÅLR1309771	1000010194	Projektering, utbyggnad	43 225,56	21 612,78	Förprojektering
	NORDISKT MATERIAL AB	ÅLR1005259	1000007810	NO-byggsystem Office	27 628,33	13 814,15	Produktutveckling
	POD AB	ÅLR141019	1000010326	Konsultcheck; animationsprojekt	1 875,00	937,50	Utvecklingsstöd
	SANDÖSUNDS PRODUKTER/CAMPING	ÅLR1108729	1000008373	Handikappanpassade radhus	122 642,10	61 321,05	Investeringsbidrag
	SAXOFÖNEN	ÅLR140713	1000009906	Konsultcheck	2 178,53	1 089,26	Utvecklingsstöd
	SOTTUNGA KOMMUN	ÅLR1107952	1000008107	Skärgårdens vindkraftcentrum	30 741,68	15 370,84	Förprojektering
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR001468	1000010345	Inline dosering	19 369,78	9 684,89	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR002082	1000010346	Rullvagnsfyllare	23 183,27	11 591,63	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1305888	1000009550	Ostmogningsanläggning	389 660,12	194 830,06	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1307484	1000009547	Processtyrningsanläggning	128 378,40	64 189,19	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1401409	1000010140	Paketering i bågare	62 400,00	31 200,00	Investeringsbidrag

ÅLANDS CURLING AB	ÅLR1103502	1000008256	Ålands Curlinghall	103 568,00	51 784,00	Investeringsbidrag	
ÅLANDS FÖRETAGAREFÖRENING R.F.	ÅLR1204007	1000008443	Förprojektering för konsultnätverk	13 185,00	6 592,50	Förprojektering	
ÅLANDS FÖRETAGAREFÖRENING R.F.	ÅLR1207634	1000008711	Axport utveckling av export- och konsult	194 946,51	97 473,26	Projektstöd	
ÅLANDS HANDELSKAMMARE	N1294104	1000006466	Förprojektering av projektet Centrumplan	3 540,60	1 770,30	Förprojektering	
ÅLANDS LANDSKAPSREGERING / Ålands högskola	ÅLR1106150	1000008220	Marint upplevelsecenter på Åland	5 154,42	2 577,21	Förprojektering	
ÅLANDS LANDSKAPSREGERING / Ålands landsbygdscentrum	ÅLR1304954	1000009425	"MatÅland"	139 625,32	69 812,67	Projektstöd	
ÅLANDS NÄRINGSLIV R.F.	N1210498	1000007439	Ett livskraftigt centrum	414 931,60	207 466,49	Projektstöd	
ÅLANDS NÄRINGSLIV R.F.	ÅLR120879	1000008450	Ungt entreprenörskap	99 744,29	49 872,15	Projektstöd	
ÅLANDS SKOGSVÅRDSFÖRENING	ÅLR130218	1000009243	FSC certifiering av åländska skogar	17 872,24	8 936,12	Förprojektering	
ÅLANDS SKOGSVÅRDSFÖRENING	ÅLR1406723	1000010174	FSC certifiering av de åländska skogarna	4 735,53	2 367,77	Projektstöd	
ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202399	1000008444	Förprojektering, Convention Bureau	15 750,64	7 875,32	Förprojektering	
ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202964	1000008447	Förprojektering, Barnklubb	19 085,00	9 542,50	Förprojektering	
ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202984	1000008446	Förprojektering, evenemangsbyrå	12 627,00	6 313,50	Förprojektering	
ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1209873	1000009397	Piratklubben	116 270,27	58 135,14	Projektstöd	
ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1209981	1000009398	Åland Convention Bureau	163 349,38	81 674,69	Projektstöd	
ENTREPRENÖRSANDA				2 954 275,64			
Fakturatyp	Kund namn	Diariernr	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	APTWOOD AB	N129432	1000005532	Produktutveckling av träregel 3 och 4	57 959,72	28 979,86	Produktutveckling
	AX ALFA GAMMA MEDIA AB	ÅLR1403099	1000010145	Pingving- investering i webbaserat hems	49 800,00	24 900,00	Produktutveckling
	BEALDER TECHNICAL COMPANY AB	ÅLR1403352	1000010180	Produktion av marint bränsle	19 515,17	9 757,59	Produktutveckling
	BI SOLUTIONS AB	ÅLR1104884	1000010233	Produktutv. "Utveckling av moduler...."	24 998,28	12 499,14	Produktutveckling
	BÅTHUSET I MARIEHAMN AB	ÅLR1407996	1000010241	Utveckling av miljövänlig båtmodell	25 668,33	12 834,16	Produktutveckling
	EPRESALE AB	ÅLR1404422	1000010151	Produktutveckling	3 471,13	1 735,57	Produktutveckling
	GOODTECH ENVIRONMENT AB	ÅLR130821	1000009489	Nybyggnation 2013	169 115,59	84 557,80	Investeringsbidrag
	HP ENERGY SOLUTIONS AB	ÅLR1309156	1000010228	Energieffektivisering	4 775,74	2 387,87	Produktutveckling
	INTRO CAPITAL AB	N12848	1000004880	IntroTV utveckling	106 080,00	53 040,01	Produktutveckling
	JAKS-JUST A KEY SOLUTIONS	N1274141	1000004846	3G Multiplex Systems	21 952,42	10 976,21	Produktutveckling
	LEAKOMATIC AB	N1210465	1000007430	LOM 6000 SMART HOUSE concept	27 053,00	13 526,50	Produktutveckling
	LEAKOMATIC AB	ÅLR1406098	1000010213	Produktutvecklingsstöd	137 937,79	68 968,90	Produktutveckling
	MODILO AB	N1210475	1000007036	Mobile Pocket Office	111 589,44	55 794,71	Produktutveckling

	OPTINOVA AB	ÅLR1504788	1000010343	Effektivare produktion av FEP-IV	5 467,90	2 733,95	Investeringsbidrag
	P24 MEDIA AB	N1274135	1000004876	Utveckling av mediaplattform	69 127,53	34 563,77	Produktutveckling
	POD AB	N128455	1000004847	Underhållningskoncept för barn	8 849,04	4 424,53	Produktutveckling
	SAJ-INSTRUMENT AB	ÅLR1310632	1000010133	Produktutvecklingsstöd	121 848,26	60 924,13	Produktutveckling
	SERVERCONTAINER NORDIC AB	N128488	1000004903	Servercontainer	88 375,77	44 187,89	Produktutveckling
INNOVATIONER I SME, experimentering					1 053 585,11		
Fakturatyp	Kund namn	Diariennr	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING/ Ålands teknologocentrum	N128454	1000004760	Företagssteget	257 700,00	128 850,00	Övrig verksamhet
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING/ Ålands teknologocentrum	ÅLR1202223	1000010210	ÅTC Tillväxt-affärsutveckling	286 202,07	143 101,03	Övrig verksamhet
NYA FINANSIELLA LÖSNINGAR OCH FÖRETAGSKUVÖSER OCH TILLÄMPAD FORSKNING OCH TEKNIKUTVECKLING					543 902,07		
Fakturatyp	Kund namn	Diariennr	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	AB SKOGEN	N129485	1000005986	Hyvlerianläggning	91 890,00	45 945,00	Investeringsbidrag
	AB SKOGEN	ÅLR121126	1000009226	Skaktransportör	9 525,52	4 762,76	Investeringsbidrag
	CARL RUNDBERG AB	N1210479	1000007038	Barksåll	9 230,00	4 615,00	Investeringsbidrag
	CLEAN POWER ÅLAND AB	N129416	1000005790	Förnyelsebar energi	20 361,02	10 180,52	Produktutveckling
	CLEANGAS INTERNATIONAL AB	ÅLR1201421	1000008604	Utveckling av produktionsanläggning	32 735,00	16 367,50	Produktutveckling
	RBS VÄRME AB	ÅLR1305289	1000009428	"CHIPS 700 Pellets"	50 973,60	25 486,80	Investeringsbidrag
	RUNDBERGS BIL & SERVICE AB	ÅLR1103038	1000007797	Investering i träpelletsanläggning	99 820,60	49 910,30	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSLAG	N1274111	1000004835	Biogasanläggning	597 600,00	298 800,00	Investeringsbidrag
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	N1210456	1000006979	Avancerad energi- och kraftproduktion	106 500,00	53 250,00	Förprojektering
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	N1284134	1000005523	Förgasning, rening av fartygsbränsle	42 552,62	21 276,31	Förprojektering
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	ÅLR1303781	1000009430	Miljövänliga bränslen på Åland	9 590,00	4 795,00	Förprojektering
ENERGIEFFEKTIVITET OCH FÖRNYELSEBAR ENERGI					1 070 778,36		
Fakturatyp	Kund namn	Diariennr	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	GOODTECH ENVIRONMENT AB	N1210454	1000007037	3-D CAD	3 628,15	1 814,07	Investeringsbidrag
	KOMMUNIKATIONSINFRASTR.KÖKAR	ÅLR1204615	1000010234	KOMIN etapp 1	61 800,00	30 900,00	Investeringsbidrag
	SILVERSKÅR AB	N1294101	1000006212	Bredband	1 650,00	825,00	Investeringsbidrag
	ÅLANDS NÄRINGS LIV R.F.	N12104109	1000007788	Åland Maps - Projekt AX	44 336,57	22 168,28	Projektstöd
UTVECKLING AV IKT					111 414,72		
Fakturatyp	Kund name	Diariennr	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning

ERUF	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000007749	TA-STÖD 01092009-09122009	2 161,77	1 080,88	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000007750	TA-STÖD 01012007-31082009	22 185,13	11 092,56	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000007751	TA-STÖD 10122009-31052010	9 787,83	4 893,91	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000007752	TA-STÖD 01062010-31052011	13 328,16	6 664,08	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000007790	TA-stöd (1) 1.1.2011-31.12.2015	128 000,00	64 000,00	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000008678	TA-stöd (2) 1.1.2011-31.12.2015	38 000,00	19 000,00	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING	ÅLR1104949	1000009421	TA-stöd (3) 1.1.2011-31.12.2015	36 580,00	18 290,00	Projektstöd
TA					250 042,89		
Summary					5 983 998,79	2 992 000,08	

Bilaga 2

EU: S STRATEGI FÖR ÖSTERSJÖOMRÅDET

Europeiska rådet antog i november 2009 en strategi för Östersjöområdet med en tillhörande åtgärdsplan. Den innehöll inte nya finansieringsinstrument utan målet var att använda EU:s befintliga finansieringsinstrument på ett effektivare sätt för genomförande av strategins mål och prioriteringar.

Landskapsregeringen har aktiverat sig i några av de prioriteringsområden som funnits med i åtgärdsplanen och har sett det som viktigt att vattenkvaliteten i Östersjön förbättras som en absolut nödvändighet för en framtida stark ekonomisk utveckling⁵³.

I Östersjöstrategin betonas att genomförandet av HELCOM:s åtgärdsprogram för Östersjön (BSAP) är en av de viktigaste strategiska åtgärderna för att nå en miljömässig hållbarhet. HELCOM:s målsättningar reviderades under 2013 vid ett ministermöte i Köpenhamn, där landskapets miljöminister deltog. Lagtinget och landskapsregeringen har i sina budgetmål betonat vikten av att uppfylla förpliktelserna gällande utsläppen av kväve och fosfor. Inom ramen för prioriteringsområdet ”Hållbart jordbruk, skogsbruk och fiske” deltog landskapsregeringen under 2014 och 2015 aktivt i ett projekt lett av EU-kommissionen med syfte att ta fram riktlinjer för ett hållbart vattenbruk. Landskapsregeringen har också varit med och gett synpunkter vid utarbetandet av en ny HELCOM-rekommendation för vattenbruk i Östersjön.

Vad gäller området Miljövänlig sjöfart har landskapsregeringen understött införandet av strängare regler vad gäller luftutsläpp från fartygstrafik, dock med tydlig betoning att reglerna måste vara ekonomiskt genomförbara och leda till bibehållen konkurrenskraft för rederierna. Landskapsregeringen har aktivt drivit frågan om att utsläpp från avloppsvatten (toalettavfall) från passagerarfartyg ska förbjudas i hela Östersjön senast år 2018. Tidtabellen för införandet av förbudet har enligt meddelandet senarelagts, men landskapsregeringen fortsätter bevaka frågan och stöda arbetet med att förbudet ska träda i kraft så snabbt som möjligt.

Kommissionen lämnade i november 2009 rekommendationer för de operativa strukturfondsprogrammen med anledning av Östersjöstrategin. Även om strategin i sig inte har någon egen finansiering kommer Östersjön under perioden 2007-2013 att gynnas inom regionalpolitikens ram och av annan EU-finansiering. Med programfinansiering har det varit möjligt att genomföra strategin och göra Östersjön mer konkurrenskraftig bl.a. genom att stöda innovation i små och medelstora företag. Energin har likaså varit en central fråga.

Övervakningskommittén tog i november 2009 del av prioriteringarna i EU:s strategi för Östersjöregionen och konstaterade att prioriteringarna för Forskning och utveckling, främja entreprenörskap och SMF, förbättra tillträde till, effektivitet och säkerhet på energimarknaden samt bevarande av regionens attraktivitet i enlighet med prioriteringarna 7,8,10 och 12⁵⁴ väl

⁵³ I Ålands landskapsregerings meddelande 1/2015-2016 om landskapsregeringens externpolitik till Ålands lagting redovisas bland annat för strategin.

⁵⁴ 7. To exploit the full potential of the region in research and innovation

8. To promote entrepreneurship, strengthen SMEs and increase the efficient use of human resources

10. To improve the access to, efficiency and security of the energy markets

12. To maintain attractiveness of the Baltic Sea Region for its citizens and to reinforce attractiveness for tourists.

överensstämmer med de inriktningar som är inskrivna i de åländska strukturfondsprogrammen.

Som ett exempel på ett projekt som förbättrar tillgång på förnyelsebar energi (prioritering 10) kan nämnas den biogasanläggning på fasta Åland som uppförts med hjälp av programfinansiering. Likaså har framtagande av ett databaserat beräkningsprogram för energiberäkningar för olika fartyg och anläggningar, vilket skall leda till reducerad energiförbrukning, ekonomiska samt miljövinster för kunden bidragit till samma prioritering. Programfinansiering för företagsfrämjande åtgärder och positiv särbehandling för kvinnligt företagande genom projektet "Företagssteget" har bidragit till främjande av entreprenörskap, stärka SMF företag och användandet av humankapitalet på ett effektivt sätt (prioritering 8). Ett flertal projekt som erhållit produktutvecklingsbidrag inom programinriktningen "Innovationer i SME, experimentering" har bidragit till forskning och innovation i regionerna (prioritering 7).

Projekten inom ramen för programmet har inte direkt kunnat hänföras till ett flaggskeppsprojekt men de har i sin helhet stöttat strategin och åtgärdsplanen. Kommissionen efterfrågade genom brev den 14 januari 2011 information om programmets medverkan i genomförandet av strategin genom att presentera hur programfinansieringen bidrog och fördelade sig mellan Forskning och utveckling, Innovation, Energi, Transport, Miljö och IT. I tabell 1 (nedan) redovisas för hur förvaltningsmyndigheten under 2011 beräknade att programfinansieringen skulle fördela sig under perioden 2007-2013. I tabell 2 nedan redovisas för det verkliga utfallet (betalningar) då programmet avslutas. Ungefär hälften av programfinansieringen har stöttat Entreprenörskap vilket kategoriserats in under området Forskning och utveckling.

Strukturprogrammet med finansiering från Europeiska socialfonden har stöttat prioriteringarna 7,8 och 12 på samma sätt som för regionalfonden men att programfinansiering inte använts inom ramen för något flaggskeppsprojekt.

Inom det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet (Europeiska jordbruksfonden) har flertalet åtgärder stöttat Östersjöstrategins prioriteringar⁵⁵ även om den beviljade programfinansiering inte finansierats inom ramen för ett flaggskepp. Framförallt prioriteringarna som relaterat till att minska näringsläckage (prioritering 1), anpassning till klimatförändringar (prioritering 5), att stärka ett hållbart jordbruk (prioritering 9) samt behålla Östersjöregionen attraktiv för medborgarna och turisterna (prioritering 12) har varit relevanta för det programmet.

I synnerhet programmets miljöstöd har bidragit till de tre förstnämnda. Genom anläggandet av våtmarker och riktad rådgivning till lantbrukarna med målsättningen att sänka näringsläckaget från det åländska lantbruket har programmet bidragit till målsättningarna i strategin.

Åtgärder för diversifiering av näringslivet, etablering och utveckling av mikroföretag på landsbygden, genomförandet av Leader tillsammans med startstöd och modernisering av

⁵⁵ 1. To reduce nutrient input to the sea to acceptable levels

5. To adapt to climate change

9. To reinforce sustainable agriculture, forestry and fishing

12. To maintain attractiveness of the Baltic Sea Region for its citizens and to reinforce attractiveness for tourists.

jordbruksföretagen samt icke produktiva investeringar har bidragit till att behålla Östersjöregionen attraktiv för medborgarna och turisterna. I synnerhet har investeringar till att förbättra logikapaciteten hos mikroföretag bidragit till att öka regionens attraktivitet för turismen och investeringar inom jordbruksföretag för att behålla landsbygden levande och attraktiv för de boende (prioritering 12).

Genom Ålands deltagande i Central Baltic programmet (Interreg IV A) har landskapet varit med och förverkligat strategins målsättningar. Under programperioden har landskapsregeringen beviljat medfinansiering till miljöprojekt vilka på olika sätt undersökt tillståndet i Östersjön och specifikt tillståndet för bottenvegetationen. Projektfinansiering har också beviljats för att kartlägga vågkraftens potential i Central Baltic regionen som energikälla samt för att etablera samarbete mellan Sverige, Åland och Finland och gemensamt utveckla metoder som kan användas vid oljebekämpning i skärgården och för att förbättra beredskapen vid ett större oljeutsläpp.

Sammanfattningsvis har de åländska EU-programmen bidragit till att uppnå målsättningarna i EU:s Östersjöstrategi. Genomförande av konkreta projekt inom ramen för flaggskeppsinitiativ har skett genom samarbete och nätverk med finansiering från gränsregionala program såsom Central Baltic och Baltic Sea Region. Landskapsregeringen har sett och ser det som viktigt att kunna delta och följa det utvecklingsarbete som sker utanför Åland inom områden som i synnerhet berör Östersjöns vattenkvalitet och klimatfrågor.

Östersjöstrategin (EUSBSR), för hållbar tillväxt och utveckling av Östersjöregionen reviderades under 2012. Den reviderade handlingsplanen bidrar till målen i Europa 2020-strategin och baseras fortsättningsvis på en effektiv användning av befintliga finansieringskällor, vilket gör det viktigt att anpassa nationell, regional och EU:s politik samt finansiella resurser med målen i strategin.

Handlingsplanen innehåller tre övergripande mål; att rädda Östersjön, integrera området och att öka välbefindandet i regionen och ett antal prioriterade områden som stöder målen samt horisontella insatsområden.

Östersjöregionen (BSR) innehåller redan framgångsrika och innovativa regioner men för att ytterligare öka välbefindandet i Östersjöregionen omfattar strategin åtgärder för att främja entreprenörskap, innovation, handel och digitalt baserad tillväxt. Detta ska förbättra affärsmöjligheter och förstärka den inre marknaden på ett hållbart sätt.

Konkurrenskraften i regionen är nära relaterad till en hög utbildningsnivå. För att bibehålla och stärka regionens konkurrenskraft, måste samarbetet mellan utbildningsinstitutioner på alla nivåer öka. Samtidigt är det viktigt att förbättra samarbetet mellan utbildningsinstitutioner och företag. För att förbli konkurrenskraftiga måste företagen i regionen kunna leverera högkvalitativa produkter och tjänster som kräver mer affärsinriktad utbildning och därmed närmare utbyte mellan de två sektorerna.

De valda investeringsprioriteringarna inom Ålands strukturfondsprogram 2014-2020 (Eruf/ESF) med inriktning på innovationer och tillväxt samt kunskapshöjande insatser som syftar till att stärka konkurrenskraften bland små och medelstora företag bedöms i första hand indirekt bidra till målet att uppnå ett ökat välbefindande framförallt genom projekt som bidrar till att genomföra Europa 2020-strategin och till att förbättra regionens globala konkurrenskraft.

Framförallt bedöms regionalfondens finansiering bidra till Östersjöstrategins prioriterade område (PA) ”SME” och ”Innovation”.

I uppföljningen av de nya EU-programmen 2014-2020 kommer landskapsregeringen beskriva hur olika aktiviteter i landskapet har bidragit till målen i strategin.

Tabell 1. Det operativa programmets bidrag i förhållande till Östersjöstrategin (prognos/utfall)

FINLAND, Åland Mål; Konkurrenskraft Ålands ERUF program CCI No 2007FI162PO005 ERUF andel i programmets finansieringsram: 3 000 530 €				
Huvudsakligt Prioriterat område av strategin	ERUF andel av projekt länkade till strategin	ERUF andel av flaggskepp identifierade i strategin	ERUF andel av andra projekt som bidrar till strategin (prognos)	ERUF andel av andra projekt som bidragit till strategin (utfall)
F & U			1 200 000	1 717 800
Innovation			600 000	537 873
Energi			600 000	489 444
Transport				
Miljö				66 154
Annat: IT			600 000	55 707
Totalt ERUF			3 000 000	2 866 979

Tabell 2 Betalningar från operativprogrammet som bidragit till Östersjöstrategin

Fakturatyp	Kundnamn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	OPTINOVA AB	ÅLR1504788	1000010343	Effektivare produktion av FEP-IV	5 467,90	2 733,95	Investeringsbidrag
	AB SKOGEN	ÅLR1306109	1000009497	Impregneringsanläggning	33 074,99	16 537,49	Investeringsbidrag
	ALTERNATIVET ALIA	ÅLR1205627	1000008629	Konsultcheck: alternativ behandling	345,00	172,50	Utvecklingsstöd
	BIMELIX AB	ÅLR120675	1000008277	Konsultcheck; kartläggning och analys	1 373,50	686,75	Utvecklingsstöd
	HAVSVIDDEN AB	ÅLR1005233	1000008101	Utbyggnad av konferensanläggning	202 752,00	101 375,99	Investeringsbidrag
	HBK MARITIME AB	ÅLR1108791	1000008276	Konsultcheck; HBK Maritime mot framtiden	0,00	0,00	Utvecklingsstöd
	LEKLAND ÅLAND AB	ÅLR1202248	1000008582	Aktivitetscenter	18 655,00	9 327,50	Investeringsbidrag
	NORDISKA MATKOMPANIET AB	ÅLR1105229	1000007899	Kastelholms Smakby	481 988,00	240 994,00	Investeringsbidrag
	NORDISKA MATKOMPANIET AB	ÅLR1309771	1000010194	Projektering, utbyggnad	43 225,56	21 612,78	Förprojektering
	POD AB	ÅLR141019	1000010326	Konsultcheck; animationsprojekt	1 875,00	937,50	Utvecklingsstöd
	SANDÖSUNDS PRODUKTER/CAMPING	ÅLR1108729	1000008373	Handikappanpassade radhus	122 642,10	61 321,05	Investeringsbidrag
	SAXOFÖNEN	ÅLR140713	1000009906	Konsultcheck	2 178,53	1 089,26	Utvecklingsstöd
	SOTTUNGA KOMMUN	ÅLR1107952	1000008107	Skärgårdens vindkraftcenter	30 741,68	15 370,84	Förprojektering
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR001468	1000010345	Inline dosering	19 369,78	9 684,89	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR002082	1000010346	Rullvagnsfyllare	23 183,27	11 591,63	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1305888	1000009550	Ostmogningsanläggning	389 660,12	194 830,06	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1307484	1000009547	Processstyrningsanläggning	128 378,40	64 189,19	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSSLAG	ÅLR1401409	1000010140	Paketering i bågare	62 400,00	31 200,00	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CURLING AB	ÅLR1103502	1000008256	Ålands Curlinghall	103 568,00	51 784,00	Investeringsbidrag
	ÅLANDS FÖRETAGAREFÖRENING R.F.	ÅLR1204007	1000008443	Förprojektering för konsultnätverk	13 185,00	6 592,50	Förprojektering
	ÅLANDS FÖRETAGAREFÖRENING R.F.	ÅLR1207634	1000008711	Axport utveckling av export- och konsult	194 946,51	97 473,26	Projektstöd
	ÅLANDS HANDELSKAMMARE	N1294104	1000006466	Förprojektering av projektet Centrumplan	3 540,60	1 770,30	Förprojektering
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING / Ålands högskola	ÅLR1106150	1000008220	Marint upplevelsecenter på Åland	5 154,42	2 577,21	Förprojektering
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING / Ålands landsbygdscentrum	ÅLR1304954	1000009425	"MatÅland"	139 625,32	69 812,67	Projektstöd

	ÅLANDS NÄRINGS LIV R.F.	N1210498	1000007439	Ett livskraftigt centrum	414 931,60	207 466,49	Projektstöd
	ÅLANDS NÄRINGS LIV R.F.	ÅLR120879	1000008450	Ungt entreprenörskap	99 744,29	49 872,15	Projektstöd
	ÅLANDS SKOGSVÅRDSFÖRENING	ÅLR130218	1000009243	FSC certifiering av åländska skogar	17 872,24	8 936,12	Förprojektering
	ÅLANDS SKOGSVÅRDSFÖRENING	ÅLR1406723	1000010174	FSC certifiering av de åländska skogarna	4 735,53	2 367,77	Projektstöd
	ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202399	1000008444	Förprojektering, Convention Bureau	15 750,64	7 875,32	Förprojektering
	ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202964	1000008447	Förprojektering, Barnklubb	19 085,00	9 542,50	Förprojektering
	ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1202984	1000008446	Förprojektering, evenemangsbyrå	12 627,00	6 313,50	Förprojektering
	ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1209873	1000009397	Piratklubben	116 270,27	58 135,14	Projektstöd
	ÅLANDS TURISTFÖRBUND R.F.	ÅLR1209981	1000009398	Åland Convention Bureau	163 349,38	81 674,69	Projektstöd
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING/ Ålands teknologocentrum	N128454	1000004760	Företagssteget	257 700,00	128 850,00	Övrig verksamhet
	ÅLANDS LANDSKAPSREGERING/ Ålands teknologocentrum	ÅLR1202223	1000010210	ÅTC Tillväxt-affärsutveckling	286 202,07	143 101,03	Övrig verksamhet
FORSKNING & UTVECKLING (inklusive entreprenörskap)					3 435 598,70	1 717 799,99	
Fakturatyp	Kundnamn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	APTWOOD AB	N129432	1000005532	Produktutveckling av träregel 3 och 4	57 959,72	28 979,86	Produktutveckling
	AX ALFA GAMMA MEDIA AB	ÅLR1403099	1000010145	Pingving- investering i webbaserat hems	49 800,00	24 900,00	Produktutveckling
	BEALDER TECHNICAL COMPANY AB	ÅLR1403352	1000010180	Produktion av marint bränsle	19 515,17	9 757,59	Produktutveckling
	BI SOLUTIONS AB	ÅLR1104884	1000010233	Produktutv. "Utveckling av moduler...."	24 998,28	12 499,14	Produktutveckling
	BÅTHUSET I MARIEHAMN AB	ÅLR1407996	1000010241	Utveckling av miljövänlig båtmodell	25 668,33	12 834,16	Produktutveckling
	EPRESALE AB	ÅLR1404422	1000010151	Produktutveckling	3 471,13	1 735,57	Produktutveckling
	GOODTECH ENVIRONMENT AB	ÅLR130821	1000009489	Nybyggnation 2013	169 115,59	84 557,80	Investeringsbidrag
	HP ENERGY SOLUTIONS AB	ÅLR1309156	1000010228	Energieffektivisering	4 775,74	2 387,87	Produktutveckling
	INTRO CAPITAL AB	N12848	1000004880	IntroTV utveckling	106 080,00	53 040,01	Produktutveckling
	JAKS-JUST A KEY SOLUTIONS	N1274141	1000004846	3G Multiplex Systems	21 952,42	10 976,21	Produktutveckling
	LEAKOMATIC AB	N1210465	1000007430	LOM 6000 SMART HOUSE concept	27 053,00	13 526,50	Produktutveckling
	LEAKOMATIC AB	ÅLR1406098	1000010213	Produktutvecklingsstöd	137 937,79	68 968,90	Produktutveckling
	MODILO AB	N1210475	1000007036	Mobile Pocket Office	111 589,44	55 794,71	Produktutveckling
	P24 MEDIA AB	N1274135	1000004876	Utveckling av mediaplattform	69 127,53	34 563,77	Produktutveckling
	POD AB	N128455	1000004847	Underhållningskoncept för barn	8 849,04	4 424,53	Produktutveckling
	SAJ-INSTRUMENT AB	ÅLR1310632	1000010133	Produktutvecklingsstöd	121 848,26	60 924,13	Produktutveckling

	SERVERCONTAINER NORDIC AB	N128488	1000004903	Servercontainer	88 375,77	44 187,89	Produktutveckling
	NORDISKT MATERIAL AB	ÅLR1005259	1000007810	NO-byggsystem Office	27 628,33	13 814,15	Produktutveckling
INNOVATION					1 075 745,54	537 872,75	
Fakturatyp	Kundnamn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	AB SKOGEN	ÅLR121126	1000009226	Skaktransportör	9 525,52	4 762,76	Investeringsbidrag
	CARL RUNDBERG AB	N1210479	1000007038	Barksåll	9 230,00	4 615,00	Investeringsbidrag
	CLEAN POWER ÅLAND AB	N129416	1000005790	Förnyelsebar energi	20 361,02	10 180,52	Produktutveckling
	CLEANGAS INTERNATIONAL AB	ÅLR1201421	1000008604	Utveckling av produktionsanläggning	32 735,00	16 367,50	Produktutveckling
	RBS VÄRME AB	ÅLR1305289	1000009428	"CHIPS 700 Pellets"	50 973,60	25 486,80	Investeringsbidrag
	RUNDBERGS BIL & SERVICE AB	ÅLR1103038	1000007797	Investering i träpelletsanläggning	99 820,60	49 910,30	Investeringsbidrag
	ÅLANDS CENTRALANDELSLAG	N1274111	1000004835	Biogasanläggning	597 600,00	298 800,00	Investeringsbidrag
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	N1210456	1000006979	Avancerad energi- och kraftproduktion	106 500,00	53 250,00	Förprojektering
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	N1284134	1000005523	Förgasning, rening av fartygsbränsle	42 552,62	21 276,31	Förprojektering
	ÅLANDS TEKNIKKLUSTER R.F.	ÅLR1303781	1000009430	Miljövänliga bränslen på Åland	9 590,00	4 795,00	Förprojektering
ENERGI					978 888,36	489 444,19	
Fakturatyp	Kundnamn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	AB SKOGEN	N129485	1000005986	Hyvlarianläggning	91 890,00	45 945,00	Investeringsbidrag
	AB SCANTUBE OY	ÅLR1303650	1000009399	Rening av VOC-utsläpp	40 418,58	20 209,29	Investeringsbidrag
MILJÖ					132 308,58	66 154,29	
Fakturatyp	Kundnamn	Diarienummer	Projekt	Projekt namn	Offentlig finansiering	ERUF/OFF 50 %	Stödordning
ERUF	SILVERSKÅR AB	N1294101	1000006212	Bredband	1 650,00	825,00	Investeringsbidrag
	GOODTECH ENVIRONMENT AB	N1210454	1000007037	3-D CAD	3 628,15	1 814,07	Investeringsbidrag
	ÅLANDS NÄRINGS LIV R.F.	N12104109	1000007788	Åland Maps - Projekt AX	44 336,57	22 168,28	Projektstöd
	KOMMUNIKATIONSINFRASTR.KÖKAR	ÅLR1204615	1000010234	KOMIN etapp 1	61 800,00	30 900,00	Investeringsbidrag
ANNAT IKT					111 414,72	55 707,34	
Summary					5 733 956	2 866 979	

